

4. Sociální vývoj

4.1. Domácnosti, příjmová situace domácností

Český statistický úřad v souladu se zákonem č. 89/1995 Sb. O státní statistické službě ve znění pozdějších předpisů provedl v březnu 2003 výběrové šetření o peněžních a naturálních příjmech domácností **Mikrocenzus 2002**. Výsledkem byl soubor údajů (v rozsahu cca 0,25% z celkového počtu obydlených bytů) o sociálně demografických charakteristikách domácností a úrovni a struktuře příjmů.

Domácností se pro tyto účely rozumí **společně hospodařící domácnost** (tj. skupina osob, které společně žijí a hradí základní výdaje domácnosti jako je strava, bydlení a jiné provozní výdaje. Z hlediska vzájemných vztahů členů domácnosti lze podle metodiky SLDB rozdělit domácnosti na úplné rodiny a neúplné (v třídění podle závislých a nezávislých dětí), vícečlenné domácnosti nerodinné a domácnosti jednotlivců.

Vývojový trend ve složení domácností, v jejich celkovém počtu a podílu na celku ovlivňuje sociálně ekonomické prostředí ve společnosti a zásadní změny, kterými prošla česká domácnost od roku 1989. Celý proces vývoje jednotlivých typů domácností je důsledkem demografických a sociálních podmínek jednotlivých domácností.

Tab. 4.1.1 Cenzové domácnosti podle okresů (SLDB 2001)

	Cenzové domácnosti	v tom (%)					
		úplné rodiny		neúplné rodiny		vícečlenné nerodinné domácnosti	domácnosti jednotlivců
		bez závislých dětí	se závislými dětmi	bez závislých dětí	se závislými dětmi		
Česká republika	4 270 717	29,1	25,5	5,5	8,0	2,0	29,9
Plzeňský kraj	232 424	30,9	24,9	5,0	7,5	1,8	29,9
Domažlice	24 046	31,5	27,2	5,1	6,3	1,5	28,3
Klatovy	36 067	31,2	26,2	5,3	6,9	1,5	28,9
Plzeň-město	75 382	29,0	20,6	5,5	8,9	1,8	34,2
Plzeň-jih	28 013	33,6	26,1	4,6	6,3	1,4	27,9
Plzeň-sever	29 716	32,7	27,5	4,6	6,6	1,5	27,1
Rokycany	18 756	32,0	26,3	3,8	6,7	2,9	28,3
Tachov	20 444	29,4	28,6	5,1	8,7	2,0	26,2

Podle údajů SLDB v roce 2001 tvořily největší část z počtu cenzových domácností v Plzeňském kraji cca 55 % úplné rodiny, především bez závislých dětí (30,9%). Větší část tj. cca 30% domácností připadá také na domácnosti jednotlivců. V meziokresním srovnání u cenzových domácností lze velmi zjednodušeně konstatovat, že tyto podíly jsou ve všech okresech téměř vyrovnané, pouze výraznější výkyv lze zaznamenat v okrese Plzeň-město, který je svým způsobem specifický.

Ze srovnání v retrospektivě je patrné, že došlo ke změnám ve skladbě domácností a to k podstatnému snížení podílu počtu rodinných domácností s dětmi a k nárůstu domácností jednotlivců (důchodci, osoby mladších věkových kategorií, samostatně žijící). Jako negativní skutečnost lze hodnotit i růst podílu počtu neúplných rodin na celkovém počtu a to především se závislými dětmi. Hlavní příčinou vzniku těchto rodin je relativně vysoká rozvodovost v Plzeňském kraji (index rozvodovosti = 64,7) a mnohdy i svobodné rozhodnutí ženy (matky) být svobodná. Poměrně vysoký nárůst domácností jednotlivců byl ovlivněn především skutečností, že v bytech, které dříve sloužily k bydlení vícečlenných domácností dnes bydlí jednotlivci, poslední členové původní domácnosti (po úmrtí jednoho z manželů, po rozvodu, po osamostatnění dětí apod.). V úplných rodinách s dětmi jsou nejpočetnější skupinou čtyřčlenné rodiny, naopak v neúplných rodinách jsou to domácnosti s žádným nebo maximálně jedním dítětem.

Při analýze **příjmové** situace domácností je nutno vycházet z **ekonomické aktivity** osoby, stojící v čele domácnosti. Podle ekonomické aktivity a postavení osoby v čele domácnosti zahrnovaly úplné rodiny v roce SLDB 2001 zaměstnaných 70,3% a 2,8% nezaměstnaných, z ekonomicky neaktivních to byli z 26,3% důchodci. Domácností, kde v čele neúplné domácnosti stála žena, bylo 84,3%, z hlediska ekonomické aktivity bylo 60,8% zaměstnaných, 7,2% nezaměstnaných a 21,6% nepracujících důchodců. Vícečlenné

domácnosti nerodinného typu představující soužití dvou či více osob příbuzných i nepříbuzných se podílí jen nepatrným procentem na celkovém počtu domácností (1,8%). Mezi domácnostmi jednotlivců tvořili 77,4% domácnosti samostatně bydlící ve vlastním bytě. V této skupině bylo podle ekonomické aktivity 37,7% zaměstnaných osob, nezaměstnaných 4,3% a nepracujících důchodců 50,4%.

Velká část domácností, jak je patrné z výsledků SLDB 2001, bydlí v bytech (99%), ostatní pak mimo byty. Z hlediska úrovně a **vybavenosti bytu** jsou na tom nejlépe domácnosti rodinného typu. Většina jich bydlí v bytech I. kategorie, v bytech II. kategorie převažují domácnosti nerodinného typu. Podle právního důvodu k užívání největší počet domácností žije ve vlastním domě, další větší část pak v bytech nájemních. Mimo byty žilo v době sčítání 15,8% domácností rodinných bez dětí a 22,1% s dětmi (nejpočetnější skupina s 1 dítětem). Rodiny bez dětí, bydlící mimo byt žily v převážné míře v rekreačních zařízeních (chalupy a chaty), naopak domácnosti rodinné s dětmi většinou v nouzových obydlích (s 1 až 2 dětmi).

Tab. 4.1.2 Bydlení domácností (SLDB 2001)

	Domácnosti celkem	v tom (%)			
		úplné rodiny	neúplné rodiny	vícečlenné nerodinné domácnosti	domácnosti jednotlivců
Domácnosti bydlící v bytech	230 022	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom podle kategorie bytu:					
I. kategorie	197 873	90,0	86,0	80,0	78,9
II. kategorie	21 151	7,7	9,5	12,5	11,7
III. a IV. kategorie	9 170	2,1	3,7	6,4	7,6
nezjištěno	1 828	0,2	0,8	1,1	1,8
v tom podle právního důvodu užívání bytu:					
byť ve vlastním domě	89 248	43,8	31,5	34,8	32,7
byť v osobním vlastnictví	36 998	15,8	16,5	14,1	16,6
byť nájemní	61 106	23,1	34,9	38,5	28,9
byť člena bytového družstva	24 043	10,9	11,3	4,4	9,6
byť člena družstva nájemců založeného za účelem privatizace	98	0,0	0,0	0,0	0,0
ostatní a nezjištěno	18 529	6,4	5,8	8,2	12,2

Podle šetření spotřeby energie v domácnostech ČR v roce 2003 téměř většina domácností je vybavena moderními elektrospotřebiči s průměrným stářím 7 až 9 let. Za všechny jmenujme např. chladničku a barevný televizor (99%), automatickou pračku (88%), mrazničku a mikrovlnnou troubu (cca 70%). Kromě tohoto základního vybavení domácností elektrospotřebiči se stále rozšiřuje vybavení nadstandardními elektrospotřebiči (počítači, myčkou nádobí, sušičkou prádla apod.). V souvislosti s vybavením domácností spotřebiči na vytápění (vč. teplé užitkové vody) a vaření vyvstává otázka nákladovosti spotřebovaných paliv a energie. Výši těchto průměrných ročních nákladů ovlivňuje velikost bytu, úroveň cen energií, které jsou diferencovány podle regionů. Nejvyšších průměrných ročních nákladů na byt dosahuje Praha. Plzeňský kraj je na 8. místě. Vezmeme-li v úvahu velikost vytápěné plochy má Plzeňský kraj třetí nejnižší průměrný náklad na 1 m² vytápěné plochy, hned za krajem Pardubickým a Zlínským. V roce SLDB 2001 bylo zjištěno i vybavení domácností osobními automobily (58,2%). Kromě rozšiřování telekomunikační sítě dochází též k rozvoji sítí mobilních. Téměř 46% domácností má pevnou telefonní linku, současně s tím i mobilní telefon 24%. Vybavení domácností je odlišné také v závislosti na lokalitě, kde se byt nachází (venkovské či městské).

Stejně tak, jako prošla změnami celá společnost, složení domácností, tak se mění i jejich hospodaření. Pro vyjádření **úrovně příjmů** různých typů domácností se většinou používají průměry na osobu příp. domácnost, a to především z hlediska srovnatelnosti (v průměru se promítá velikost, demografické složení domácností aj. faktory). Součástí celkového čistého peněžního příjmu domácností jsou i příjmy (např. produkce vlastního hospodářství).

Sociální vývoj

V Plzeňském kraji činil v roce 2002 průměrný počet členů domácnosti 2,49 osob tj. téměř republikový průměr, z toho ekonomicky aktivních členů bylo 1,2 a nezaopatřených dětí 0,6.

Tab. 4.1.3 Celkové peněžní příjmy domácností a jejich vztah k životnímu minimu v roce 2002

Zdroj: Mikrocensus 2002

	Průměrný počet členů domácnosti	Celkový čistý příjem (Kč)				Struktura domácností (%) podle vztahu příjmů domácností k životnímu minimu (ŽM)					
		roční na osobu		měsíční na domácnost		méně než ŽM	1,00 až 1,49 ŽM	1,50 až 1,99 ŽM	2,00 až 2,49 ŽM	2,50 až 2,99 ŽM	3,00 a více ŽM
		celkem	pořadí	celkem	pořadí						
ČR celkem	2,50	94 221	x	19 595	x	3,3	13,1	29,7	22,7	11,4	19,7
Hl.m.Praha	2,19	130 447	1	23 849	1	1,2	6,9	20,4	20,2	12,1	39,1
Středočeský	2,54	101 498	2	21 433	2	1,9	11,2	29,4	20,7	9,6	27,2
Jihočeský	2,52	92 498	4	19 380	5	2,3	12,3	33,6	20,6	15,0	16,1
Plzeňský	2,49	97 406	3	20 182	4	1,3	9,1	32,3	24,7	13,1	19,5
Karlovarský	2,51	91 695	6	19 103	7	6,3	12,3	30,5	20,7	10,5	19,7
Ústecký	2,46	86 127	11	17 649	13	5,7	21,0	28,7	20,6	9,4	14,6
Liberecký	2,51	92 257	5	19 243	6	3,5	12,8	30,8	25,3	12,2	15,4
Královéhradecký	2,51	86 428	10	18 039	12	2,7	13,1	28,4	29,7	13,0	13,1
Pardubický	2,63	84 924	12	18 600	10	3,4	16,2	31,4	23,4	10,9	14,7
Vysočina	2,76	88 904	7	20 513	3	1,5	14,2	28,7	27,2	13,7	14,7
Jihomoravský	2,55	88 573	8	18 808	8	4,2	11,3	29,5	26,5	11,9	16,6
Olomoucký	2,59	84 096	13	18 152	11	2,5	17,2	36,7	19,9	10,1	13,7
Zlínský	2,58	86 987	9	18 726	9	6,3	11,2	35,5	22,8	9,8	14,4
Moravskoslezský	2,50	83 150	14	17 282	14	4,8	17,7	31,5	21,4	10,4	14,2

Průměrný čistý příjem za rok 2002 na 1 člena domácnosti činil v Plzeňském kraji 97 406 Kč a znamená to třetí nejvyšší hodnotu v České republice za Hl.m.Prahou a Středočeským krajem. Současně tento příjem představuje hodnotu o 3,4% vyšší než je republikový průměr. V roce 2002 se do rodinné pokladny dostalo v průměru 20 182 Kč měsíčně na domácnost. Plzeňský kraj tak dosahuje čtvrtého nejvyššího měsíčního příjmu domácnosti za Hl. m. Prahou, Středočeským krajem a Vysočinou. Průměr tohoto ukazatele v našem regionu je o téměř 3% vyšší než průměr za Českou republiku.

Z hlediska struktury hrubých příjmů na osobu za rok 2002 se příjmy ze **závislé činnosti** podílely největší částkou a to 62,4%, **příjmy z podnikání** 15% a čisté **sociální příjmy** 21,3%. Vývoj mezd je charakterizován růstem a zvyšující se diferenciací. Průměrná hrubá měsíční nominální mzda vzrostla za poslední léta téměř trojnásobně, průměrná reálná měsíční mzda se za stejné období zvýšila o dvě třetiny. **Sociální příjmy**, jako důležitá součást peněžních příjmů, jsou z 82,1% tvořeny **důchody**, zbylých 17,9% připadá na dávky **státní sociální podpory** (přídavky na děti, rodičovský příspěvek, sociální příspěvek ke krytí nákladů spojených se zabezpečením potřeb rodin s nízkými příjmy, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné aj.) či **sociální péče** (např. dávky z důvodů sociální potřeby). Dávky sociální péče jsou částky, které doplňují nedostatečný příjem domácnosti zpravidla do výše jejího životního minima na základě individuálního posouzení sociální a ekonomické situace domácnosti. Jejich poskytování je jednoznačně vázáno na ekonomickou aktivitu v domácnostech (zejména nezaměstnanost). Podle typů domácností převažují ve struktuře příjmu sociálních dávek úplné rodiny bez závislých dětí. Tato skutečnost vyplývá mimo jiné i z toho, že rodinám s dětmi jsou poskytovány další dávky státní sociální podpory (přídavek na dítě, rodičovský příspěvek aj.), které doplňují příjmy těchto domácností minimálně na hranici životního minima. Podstatnou část ve struktuře důchodů představují starobní důchody (cca 53%). Za sledované období 2000 až 2004 vzrostl objem důchodových prostředků o 1,9% a to jednak růstem počtu příjemců starobních důchodů, jednak valorizací. Nutnost růstu důchodu je způsobena i růstem životních nákladů.

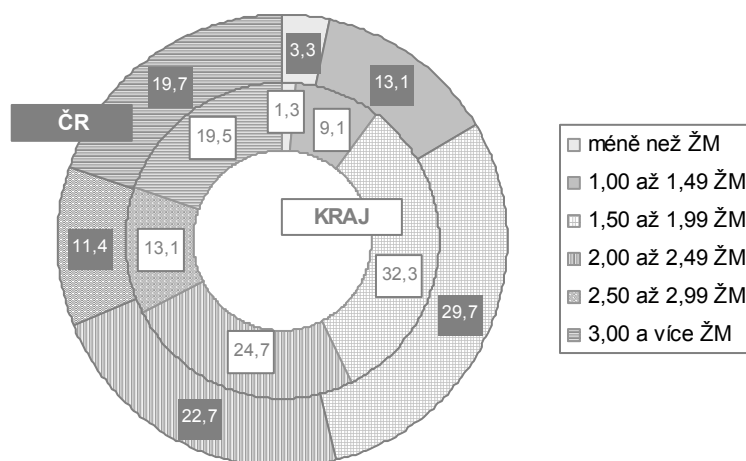
Tab. 4.1.4 Struktura hrubých ročních peněžních příjmů na 1 člena domácnosti v roce 2002

Zdroj: Mikrocensus 2002

	Celkem Kč	v tom příjmy							
		ze závislé činnosti		z podnikání		důchody a sociální dávky		ostatní	
		Kč	v %	Kč	v %	Kč	v %	Kč	v %
ČR celkem	110 805	66 311	59,8	19 076	14,5	25 780	23,3	2 638	2,4
Hl.m.Praha	160 548	97 270	60,6	32 609	20,3	24 432	15,2	6 237	3,9
Středočeský	120 774	71 595	59,3	21 605	17,9	24 762	20,5	2 812	2,3
Jihočeský	108 738	66 690	61,3	15 875	14,6	23 944	22,0	2 229	2,0
Plzeňský	115 238	71 937	62,4	17 310	15,0	24 494	21,3	1 496	1,3
Karlovarský	106 686	62 136	58,2	14 697	13,8	24 254	22,7	5 599	5,2
Ústecký	99 774	58 730	58,9	13 193	13,2	26 415	26,5	1 436	1,4
Liberecký	110 277	65 853	59,7	18 484	16,8	25 029	22,7	910	0,8
Královéhradecký	100 389	61 807	61,6	10 521	10,5	26 001	25,9	2 060	2,1
Pardubický	98 498	55 802	56,7	13 854	14,1	27 860	28,3	984	1,0
Vysočina	102 164	59 612	58,3	13 734	13,4	25 499	25,0	3 319	3,2
Jihomoravský	103 376	63 339	61,3	12 087	11,7	26 315	25,5	1 635	1,6
Olomoucký	96 724	57 059	59,0	11 301	11,7	26 634	27,5	1 730	1,8
Zlínský	99 350	58 352	58,7	10 385	10,5	26 539	26,7	4 074	4,1
Moravskoslezský	95 583	56 463	59,1	9 759	10,2	27 535	28,8	1 826	1,9

Příjmy z titulu sociálních dávek jsou ve většině případů vztaženy na kategorii životního minima. **Životní minimum** (dále jen ŽM) je podle definice MPSV společensky uznávaná hranice příjmů, pod kterou nastává stav hmotné nouze. Je dvousložkové a jsou v něm zahrnuty nezbytné náklady na osobní potřeby (např. potraviny) a náklady na domácnost (např. bydlení).

Graf 4 - Domácnosti podle vztahů příjmů k životnímu minimu v roce 2002

Měsíční částka průměrného životního minima na domácnost v roce 2002 dosáhla v Plzeňském kraji 8 125 Kč. Ve srovnání s ostatními regiony je to čtvrté nejnižší životní minimum v České republice, proti republikovému průměru je o 8 Kč vyšší (0,1%). V Plzeňském kraji žije pod hranicí ŽM 1,3% domácností a naopak nad hranicí trojnásobku a více ŽM 19,5% domácností. Nejvíce domácností se pohybuje v pásmu 1,5 až 1,99 násobku ŽM (32,3%) a 2 až 2,49 násobku ŽM (24,7%). V mezikrajském srovnání má Plzeňský kraj druhý nejmenší podíl domácností pod hranicí ŽM. Nad trojnásobkem a více ŽM je podíl domácností čtvrtý nejvyšší. Toto postavení kraje je ovlivněno právě vyšší průměrného měsíčního životního minima na domácnost. Ve srovnání s republikovým průměrem je situace v Plzeňském kraji příznivější.

Vývoj **příjmové úrovně domácností** je závislý na výši životního minima, které je determinováno vývojem spotřebitelských cen a určeno pevnými částkami, jejichž výše je valorizována s ohledem na výši indexu spotřebitelských cen (podmínkou valorizace je zvýšení tohoto indexu v rozhodném období o více než 2%).

Z rozdělení domácností a jejich členů do intervalů podle výše čistého měsíčního příjmu na osobu je patrné, že v roce 2002 se největší počet domácností (37,1%) pohyboval v příjmovém pásmu 6 až 8 tis. Kč, ale též 5 až 6 tis. Kč (11,5%) a 8 až 9 tis. Kč (10,9%). Všechny čtyři podíly se pohybují nad republikovým průměrem. Stejná situace nastává vezmeme-li v úvahu tyto příjmové skupiny k počtu členů domácnosti.

Vzhledem k tomu, že s růstem životních nákladů (spotřebitelských cen) se mění i struktura výdajů domácností, diferencovaně v závislosti na typu domácnosti, je nutné řešit v příštích letech i otázku příjmů, které by se měly vyvíjet úměrně ke změnám ve výdajích (zvýšení minimální mzdy a ŽM).

4.2. Bydlení

Bydlení a bytová výstavba má významné ekonomické a sociální aspekty, z nichž zejména pozitivní je vliv na zaměstnanost. Z makroekonomického hlediska tvoří výdaje na bydlení značnou část rozpočtu domácností a zmenšují tak možnost spotřeby v jiných sférách, což v konečném důsledku negativně ovlivňuje ekonomiku i její jednotlivé ukazatele.

Domovní a bytový fond

V Plzeňském kraji tvoří podle výsledků SLDB 2001 domovní fond 120,2 tis. domů, z toho je 95,5 tis. (tj. 79,4%) trvale obydleno. V trvale obydlených domech se nachází 208,9 tis. bytů trvale obydlených a 35,5 tis. neobydlených. Domovní fond v regionu vzrostl proti roku 1991 o 7 184 domů o 6,4%. Nárůst domovního fondu ovlivnil zejména přírůstek rodinných domů, který téměř v plném rozsahu kompenzoval výrazný úbytek domů bytových. Celkový přírůstek pak značně ovlivňuje velká část neobydlených domů (zejména rodinných), ve kterých jsou zahrnuty i rekreační chalupy, nevyčleněné z bytového fondu.

Tab. 4.2.1 Trvale obydlené domy, trvale obydlené a neobydlené byty (SLDB 2001)

	Trvale obydlené domy celkem	z toho (%)		Trvale obydlené byty celkem	z toho v domech (%)		Neobydlené byty	
		rodinné domy	bytové domy		rodinných	bytových	celkem	z toho v trvale obydlených domech (%)
Česká republika	1 630 705	86,3	12,0	3 827 678	42,6	56,5	538 615	34,4
Plzeňský kraj	95 538	86,3	12,0	208 992	46,1	53,0	35 484	27,8
Domažlice	12 245	87,4	10,2	21 711	57,5	41,3	3 783	20,9
Klatovy	17 802	88,5	9,2	32 543	56,7	41,9	8 199	17,7
Plzeň-město	13 732	64,5	33,6	68 092	16,8	82,7	5 700	79,6
Plzeň-jih	16 641	93,4	5,5	25 181	71,5	27,6	6 195	15,2
Plzeň-sever	16 377	91,4	7,5	26 501	65,0	34,1	5 516	16,4
Rokycany	9 869	91,9	6,9	16 951	62,3	36,7	4 025	15,5
Tachov	8 872	84,9	12,6	18 013	45,7	52,8	2 066	30,1

V retrospektivě jednotlivých let sčítání a při využití základních statistických elementárních charakteristik lze konstatovat, že z hlediska struktury domovního fondu má tempo růstu mezi jednotlivými obdobími sledovanosti v ukazateli **celkového počtu domů** proměnlivý charakter (tzn. stoupá i klesá). Hodnocení vývoje této kategorie ukazuje, že došlo v zásadě od roku 1970 k nárůstu o cca 1% (průměrné tempo růstu je 1,01). U **trvale obydlených domů** je situace podobná. Celkový vývoj tohoto ukazatele, charakterizovaný průměrným tempem růstu však ukazuje na pokles od roku 1970 o necelé 1%. V roce 2001 podle výsledků SLDB dosáhl počet **neobydlených domů** 20,6% z celkového domovního fondu v Plzeňském regionu. Hlavními důvody neobydlenosti bylo využití domů pro rekreační účely (56%). Podle typu domu se jednalo převážně o rodinné domy. Ve struktuře trvale obydlených domů mají převažující zastoupení trvale obydlené domy rodinného charakteru (v průměru 85%), jejichž koeficienty růstu v jednotlivých obdobích ukazují na pokles až do roku 1991. V roce 2001 ve srovnání s rokem 1991 již dochází k nárůstu o 4,7%. Vývoj

v kategorii bytových domů zaznamenal značný nárůst do roku 1991. Od tohoto data až do roku 2001 však dochází k výraznému poklesu cca o 24%. Počet trvale obydlených domů a posun k bydlení v rodinných domech je dán strukturou výstavby nových bytů (zejména snížení podílu státní a družstevní výstavby především u bytových domů).

Vývoj **bytového fondu** v retrospektivě měl v jednotlivých obdobích mezi sčítáními odlišný průběh. V období od roku 1946 do roku 1970 se rozvíjela bytová výstavba, vedená snahou zajistit dostatečné množství nových bytů a tím v širší míře uspokojovat narůstající potřeby bydlení. Do této doby se datuje vznik nových forem bytové výstavby (družstevní a podnikové). V období let 1970 až 1980 výrazně posílil bytový fond v souladu s republikovým trendem. Od roku 1980 však dochází k mírnému nárůstu bytové výstavby (téměř až stagnaci) až do roku 1991. Průměrné tempo růstu bytového fondu celkem dosáhlo hodnoty 9,5%. Obdobná situace byla u trvale obydlených bytů (5,8%). Odlišný vývoj však zaznamenal počet neobydlených bytů (průměrné tempo růstu činilo 54,3%) a to zejména vlivem metodických změn. Jednalo se především o metodicky odlišné sečtení bytů v roce 1991, kdy část staveb trvalého charakteru, nevyčleněných z bytového fondu, ale sloužících k rekreaci nebyla v roce 1991 sečtena v SLDB jako byty.

Až do roku 1989 byla úloha bytové politiky zúžena ve větší míře na novou výstavbu, v níž byl investorsky zastoupen především stát. Nová výstavba zahrnovala státní a družstevní bytovou výstavbu (zejména vícepodlažních objektů), podřízenou z hlediska alokace centrálnímu řízení a rozhodování. Podporu měla i individuální výstavba rodinných domů. I přes značný vliv státu v bytové politice docházelo k problémům zejména v uspokojování potřeb bydlení. Dosud uplatňovaný administrativně přidělový systém rozdělování bytového fondu neodpovídal strukturálním změnám, ke kterým docházelo v politicko – ekonomickém vývoji po roce 1989. Systém administrativně přidělový byl postupně nahrazen **tržně** orientovaným systémem, který vychází z pojetí bydlení jako ryze soukromé záležitosti každého obyvatele. Protože však bydlení nelze ponechat pouze **živelnému** působení trhu, je nutné, aby trh s byty byl státem regulovaný. Byla realizována řada opatření, dotýkajících se role státu v bytové politice a přesouvajících odpovědnost za bydlení na domácnosti a jiné subjekty, zejména v první vlně privatizace bytového fondu, což mnohdy negativně ovlivňovalo vývoj některých forem bydlení.

Privatizace domovního a bytového fondu tak **ovlivňovala i vývoj jednotlivých forem bydlení**. Negativně se promítla do družstevního bydlení a do téměř úplné likvidace sektoru podnikové výstavby. Celkový nekoncepční postoj k otázkám bydlení se projevil zejména ve výrazném poklesu nově postavených bytů v bytových domech. Nová výstavba bytových domů v sektoru družstevním stagnuje, neboť ji stát nepodporuje a naopak v sektoru obecních bytů díky dotacím v omezené míře probíhá. Ve výstavbě rodinných domů převažuje vlastnické bydlení. Úbytek bytů je i důsledkem značného množství změn **bytových prostor** na **nebytové** (zejména ve velkých městech), ke kterým docházelo v mnoha případech v průběhu první poloviny 90. let (též v souvislosti s restitucemi).

Tab. 4.2.2 Trvale obydlené byty podle období výstavby a vybavení (SLDB 2001)

	Trvale obydlené byty	Období výstavby nebo rekonstrukce (%)			
		do roku 1899 a nezjištěno	1900 - 1945	1946 - 1980	1981 - 2001
Byty celkem	208 992	6,6	20,6	50,1	22,7
z toho:					
byty v rodinných domech	96 377	9,8	31,5	35,3	23,4
byty v bytových domech	110 666	3,5	10,9	63,5	22,1
z toho podle velikosti:					
1 obytná místnost	27 627	8,3	25,6	40,0	26,1
2 pokoje	64 634	7,3	23,1	59,3	10,3
3 pokoje	74 272	5,2	16,6	53,5	24,7
4 pokoje	26 360	5,3	20,7	39,9	34,0
5 a více pokojů	14 090	4,4	18,9	33,9	42,9
z toho vybavené:					
vodovodem v bytě	204 809	5,9	20,1	50,9	23,1
připojením domu na kanalizační síť	148 496	4,3	17,1	55,3	23,2
plynem zavedeným do bytu	127 212	4,1	17,9	56,6	21,4
ústředním topením	152 295	3,0	13,5	56,6	26,9
etážovým topením	17 903	10,3	29,5	44,6	15,6

Jeden z hlavních úkolů bytové politiky vzhledem k uspokojování diferencovaných potřeb bydlení je jejich řešení na lokální úrovni. Z tohoto důvodu je potřeba posílit úlohu obcí v oblasti bytové politiky. Ve vlastnictví obcí a státu bylo v roce 2001 téměř 15,5% bytového fondu, což je o 19 bodů méně než v roce 1991. Celkový klesající trend se projevuje i ve sledování sektoru obecních bytů podle jednotlivých druhů domů (největší zastoupení mají byty v bytových a ostatních domech). Dalším významným vlastnickým sektorem je družstevní sektor, tvořený převážně stavebními bytovými družstvy. Vývoj bytového fondu v tomto sektoru má taktéž výrazně klesající tendenci. V roce 2001 se dostává do popředí nová kategorie kombinace vlastníků, která zejména u bytového fondu v bytových domech tvoří 40% z celkového počtu trvale obydlených bytů v bytových domech.

Struktura trvale obydlených bytů podle **právního důvodu užívání** ukazuje, že 37,8% bytového fondu je důvodu ve vlastním domě, 16,5 % jsou byty v osobním vlastnictví, 26,7% jsou byty nájemní a 10,7% jsou byty členů bytového družstva. Z okresního srovnání bytového fondu podle právního užívání je patrné, že převážná část trvale obydlených bytů je ve **vlastním domě** (mimo Plzeň). Zde jsou převažující právní důvody užívání **osobní vlastnictví a nájemní vztah**. Z hlediska ekonomické aktivity uživatele bytu žije podle výsledků SLDB 2001 ve vlastním domě 36,2% ekonomicky aktivních (z toho 26,1% nezaměstnaných) a v bytech nájemních 28% (z toho 44,2 nezaměstnaných). Přes 40% ekonomicky neaktivních žije ve vlastním domě a to zejména v důchodovém věku. S ohledem na vzdělání lze konstatovat, že převážná část (cca 41%) uživatelů bytu ve vlastním domě má středoškolské vzdělání (ostatní kolem 34%). V bytech nájemních je situace odlišná. Zjednodušeně lze říci, že se stoupajícím vzděláním klesá podíl uživatelů nájemních bytů.

Tendence vícepokojových rodinných domů je zřejmá z podrobnějšího třídění. V rodinných domech je 25,3% dvoupokojových bytů, 33,5% třípokojových, 19,9% čtyřpokojových a 14,3% pěti a vícepokojových bytů. V bytových domech je trend opačný. Největší zastoupení je u malometrážních bytů tzn. jedna obytná místnost 19,6%, dvoupokojový 35,7% a třípokojový byt 37,4%, vícepokojové byty již mají nepatrné zastoupení. Ve vazbě na stáří bytového fondu a druh budovy lze konstatovat, že byty o jedné obytné místnosti mají ve všech sledovaných obdobích výstavby u rodinných domů velice malý podíl, zatímco v bytových domech mají (s výjimkou poválečného období a let 1970 až 1990) význačné zastoupení (přes 30%). Podíl dvoupokojových bytů v rodinných domech vykazoval po celé sledované období klesající trend. Poněkud jiná je tato situace u bytů třípokojových, které vykazují značný podíl na trvale obydlených bytech zejména v období 1946 až 1980, pak již jejich podíl také klesá. Vícepokojové byty v rodinných domech mají rostoucí trend. V bytových domech je situace poněkud odlišná. Přírůstek dvoupokojových bytů se pohybuje od roku 1945 kolem 40%, za období 1946 až 1970 dosáhl dokonce 50%. Cílem bytové výstavby v těchto letech bylo kromě uspokojení potřeb žadatelů o byty zvýšení technické vybavenosti spolu se zvýšením pokojovosti (zejména třípokojové byty). V období 1981 až 1990 dochází vlivem výstavby vícepokojových bytů k poklesu, a to dokonce na 9,6%. V letech 1991 až 2001 se výstavba dvoupokojových bytů začíná oživovat a činí již 22,6%. Podíl vícepokojových bytů na přírůstku bytového fondu nezaujímá zvlášť významné místo.

Adekvátně s postupnou změnou kvality bytového fondu rostla i jeho **vybavenost**. Jedním z důležitých prvků modernizace bytů je zavedení vodovodu, který v roce 2001 mělo již 98% bytů. V porovnání se SLDB v roce 1991 se zvýšil i podíl bytů s vlastním WC (z 89,9% na 94,8%) tj. o 4,9 bodu) a podíl bytů vybavených koupelnou, sprchovým koutem (z 90% na 95,4% tj. o 5,4 bodu). Výrazně rostoucí trend je u plynofikace bytového fondu, proti podílu 46,6% bytů v SLDB 1991 stoupl procento plynofikace v roce 2001 na 60,9%, tj. o 14,3 bodu. Obdobně příznivá situace je i u připojení na kanalizační síť. Oproti roku 1991 se zvýšil počet připojených bytů z 62% na 71,1%, tj. o 11,1 bodu. Při analýze technické vybavenosti z hlediska městského a venkovského osídlení je patrné, že převážná část z krajského podílu je tvořena městy. Z celkového podílu plynofikace je 87,7% zavedeno ve městech, 69,3% vodovodní sítě náleží městskému osídlení, 69,8% tvoří městská část připojení na kanalizační síť. Města jsou zastoupena ze 70% v podílu bytů vybavených koupelnou, sprchovým koutem a WC.

Z hlediska **velikostních skupin** je zřejmé, že v obcích do 1 000 obyvatel **vybavenost** plynem a kanalizační přípojkou se pohybuje pod 30%, u ostatních obcí (zejména městského osídlení) se hodnoty tohoto podílu pohybují od 80 – 100 %. V okresním srovnání jsou všechny okresy vybaveny vodovodem v bytech z cca 98%, což je krajský průměr. Pod tímto průměrem se pohybují pouze okresy Domažlice (97,9%), Plzeň-jih (96,3%) a Plzeň-sever (97%). Podíl bytů připojených na kanalizační přípojkou činí v Plzeňském kraji 71,1%. Nejvyšší podíl v kraji (kromě Plzně) má okres Tachov (73,3%), nejnižší podíl okres Plzeň-jih s 46,9%. Plynofikace z veřejné sítě je zavedena u 60,2% bytů v Plzeňském kraji. Nejvyšší podíl v okresním srovnání (mimo Plzeň) má okres Rokycany (55,5%), nejnižší podíl vykazuje okres Domažlice (34,7%). Byty vybaveny vlastní koupelnou (sprchovým koutem) a vlastním WC představují cca 95% z celkového počtu trvale obydlených bytů. Tento trend je téměř stejný ve všech okresech.

Při posuzování vývoje bytového fondu nelze opomenout lidský činitel. Je nutno posuzovat společně jak kvalitativní a kvantitativní stránku růstu bytového fondu, tak i **úroveň bydlení**. Úroveň bydlení charakterizují její průměrné ukazatele. Jedná se o ukazatele na 1 byt nebo 1 osobu. Obytná plocha v m² na 1 byt se zvýšila o 3,2 m² a průměrná obytná plocha na osobu (o 2,1 m²). Průměrný počet osob na 1 obytnou místnost se oproti tomu snížil o 0,07 osob. Současně se zvýšil i počet obytných místností 8 m² a více na 1 byt (o 0,06). Zvýšení průměrné obytné plochy a průměrného počtu obytných místností na jedné straně a zmenšení průměrného počtu osob na 1 obydlenu místnost na straně druhé, znamenalo podstatné zlepšení plošného standardu na jednu osobu bydlící v bytě. U bytů s jednou cenovou domácností se průměrná obytná plocha na osobu zvýšila u všech druhů domů o 2,1 m², u bytů s dvěma a více cenovými domácnostmi se snížila o 0,01 m². U rodinných i bytových domů poklesl ukazatel počtu osob na 1 obytnou místnost. K největšímu nárůstu průměrné obytné plochy na osobu došlo v rodinných domech (o 2,3 m²), kde je i největší přírůstek průměrné obytné plochy na 1 byt (6 m²). Obytná plocha na 1 osobu se zvýšila v bytech s jednou i dvěma cenovými domácnostmi. Ke zlepšení úrovně bydlení, i když ne tak výrazně jako u rodinných domů, došlo rovněž v bytových domech. Průměrná obytná plocha na 1 osobu se zvýšila z 14,4 na 15,9 m², průměrný počet osob na jednu obytnou místnost klesl o 0,1 osob. Pokud jde o ostatní domy, vzrostla průměrná obytná plocha na osobu z 17,1 na 18,8 m². Průměrný počet osob na jednu obytnou místnost klesl o 0,04 osob.

Rozdílnost ukazatelů úrovně bydlení **ve městech a na venkově** je určena odlišnou strukturou bytů podle druhu budovy. Na venkově s větším podílem rodinných domů s většími byty jsou ukazatele úrovně bydlení mnohem příznivější než ve městech, kde převažují bytové domy s menšími byty. Při porovnání úrovně bydlení ve venkovském či městském osídlení podle počtu osob, připadajících na 1 byt, nebo podle obytné plochy, připadající na 1 obyvatele si je třeba uvědomit, že z tohoto hlediska se zdají podmínky bydlení příznivější ve venkovských obcích, na druhé straně úroveň bydlení ve městech, přestože se jedná o byty s menšími plošnými parametry, tento nedostatek kompenzuje vyšší úrovní bytů z hlediska jejich technické vybavenosti.

Plzeňský kraj je ve srovnání s ostatními kraji České republiky v ukazatelích úrovně bydlení lepším průměrem ve vztahu k průměru ČR a optimálním hodnotám.

Bytová výstavba

Z hlediska dlouhodobého vývoje měla **bytová výstavba** jako součást sociální politiky velmi významné postavení. Charakteristickým rysem bytové výstavby minulých let byl převažující podíl bytů v bytových domech. Výstavba se uskutečňovala v závislosti na ekonomickém rozvoji měst a obcí a s tím spojeným demografickým vývojem. Devadesátá léta a s tím spojená privatizace domovního a bytového fondu ovlivnila vývoj jednotlivých forem bydlení. Stagnuje družstevní bydlení, v omezené míře probíhá nová výstavba v sektoru státním (obecním). V nové výstavbě se zvyšuje podíl bytů v rodinných domech s převažujícím vlastnickým bydlením (zejména staveb pro bydlení zahajovaných a rozestavěných).

Tab. 4.2.3 Bytová výstavba

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Zahájené byty	1 948	1 831	1 842	2 061	1 995	2,4	0,6
z toho v rodinných domech	614	743	820	930	1 037	68,9	14,0
Rozestavěné byty k 31. 12.	8 512	8 725	8 706	9 186	9 314	9,4	2,3
z toho v rodinných domech	4 405	4 483	4 447	4 714	4 990	13,3	3,2
Dokončené byty	1 689	1 697	1 845	1 719	2 032	20,3	4,7
z toho v rodinných domech	746	665	780	664	761	2,0	0,5
Dokončené byty na 100 zahájených bytů	86,7	92,7	100,2	83,4	101,9	¹⁾ 15,2	x
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	3,1	3,1	3,4	3,1	3,7	¹⁾ 0,6	x
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu v m ²	63,5	63,8	66,0	63,5	64,7	¹⁾ 1,2	x
z toho bytu v rodinných domech	91,8	93,9	93,8	94,0	92,4	¹⁾ 0,6	x

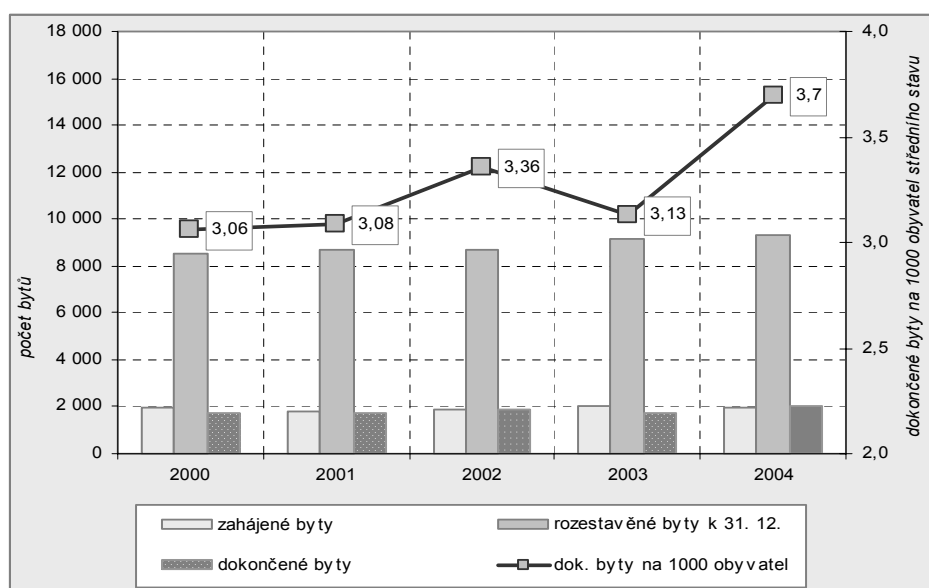
¹⁾ rozdíl 2004 - 2000

K výraznému poklesu **zahajovaných bytů** dochází od roku 1998 až do roku 2002, kdy koeficienty růstu (tzn. meziroční tempa růstu) dosahují záporných hodnot. V roce 2002 pak dochází k mírnému oživení bytové výstavby v Plzeňském kraji a počet zahajovaných bytů vzrostl na 2 061 bytů (tj. o 11,9% proti předchozímu roku). Na konci sledovaného období v roce 2004 dochází opět k mírnému poklesu (o 3,2%). Značný podíl z hlediska struktury zahajovaných staveb zaujímají v Plzeňském kraji v posledním sledovaném roce byty v rodinných domech (52% z celkového počtu zahajovaných bytů). Oproti roku 2000, kdy podíl zahajovaných bytů v rodinných domech činil 31,5% to znamená nárůst o 68,9%. Výstavba tohoto druhu staveb pro bydlení tvoří značnou část z celkového počtu bytů ve všech formách bytové výstavby. Jedním z mnoha důvodů ke stavbě je to, že stavebníci odmítají platit poměrně vysoké nájemné za byt, který není v jejich vlastnictví. Výstavba bytů v rodinných domech je v současnosti v České republice doménou především mladších rodin, které stavbu realizují mnohdy na vlastním pozemku a financují ji kombinací úvěru a úspor (zejména stavební spoření). Se stoupajícím věkem klesá počet stavebníků, kteří začínají stavět.

Důležitým indikátorem pro analýzu bytové výstavby je ukazatel **intenzity bytové výstavby**, vyjádřený jako podíl dokončených (zahájených, rozestavěných) bytů na 1 000 obyvatel středního stavu (nebo na 1 000 domácností). U zahájené bytové výstavby v Plzeňském kraji v přepočtu na 1 000 obyvatel středního stavu připadlo v roce 2004 3,63 bytů a na počátku sledovaného období (tj. roku 2000) to bylo jen 3,53 bytů, tedy nepatrný nárůst o 0,1 procentního bodu.

Dlouhodobý vývoj **rozestavěné bytové výstavby** ukazuje na pozvolně rostoucí trend s mírnými výkyvy (rok 2002). Průměrné tempo růstu bytové výstavby za sledované období v tomto stádiu rozestavěnosti dosáhlo téměř 2,3%. Nejvyšší podíl podle druhu stavby dosahují rozestavěné byty v rodinných domech, které mají současně i nejvyšší zastoupení ze všech forem výstavby. Vývojový trend rozestavěnosti měřený intenzitním ukazatelem dokazuje nárůst tohoto stádia za sledované období, neboť jeho hodnota vzrostla o 1,5 procentního bodu (z 15,4 bytů/1000 obyv. na 16,9 bytů).

Graf 5 - Bytová výstavba

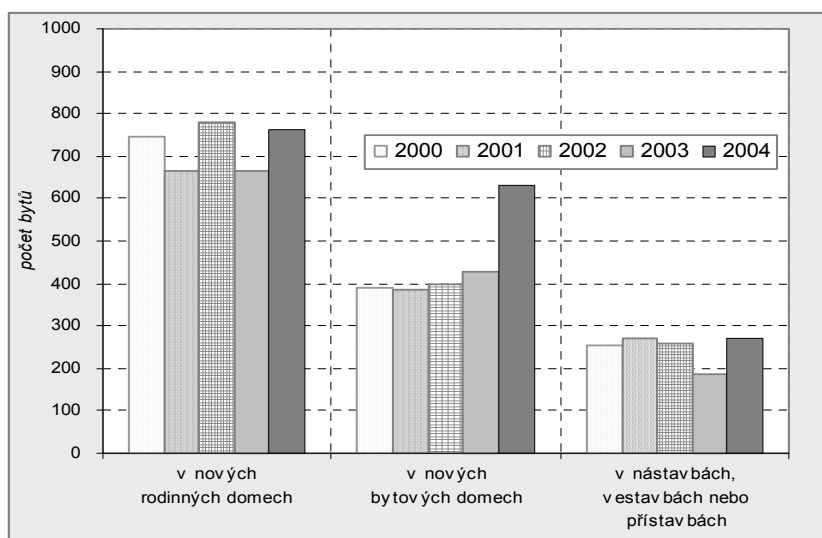

V první polovině 90. let došlo v Plzeňském kraji k výraznému poklesu **dokončených staveb** pro bydlení, rokem 1997 však již začalo docházet k mírnému oživení, které pokračovalo až do roku 2002. Proměnlivý vývoj se odráží též v koeficientech růstu, značný nárůst v roce 2000 (proti roku 1999 o 42,2%) je vystřídán v roce 2003 poklesem cca o 15% (ve srovnání s rokem 2002). Struktura dokončených bytů v roce 2004 se v zásadě proti roku 2000 nezměnila. Z celkového počtu dokončených bytů převažují ty v rodinných domech (cca 39%), další výraznější zastoupení mají byty v bytových domech (cca 23%). Bytová výstavba realizovaná formou nástaveb, přístaveb a vestaveb jak k rodinným domům, tak i k domům bytovým je zastoupena v celkovém počtu dokončených bytů téměř 16%. Výstavba domů s pečovatelskou službou a domovů-penzionů v Plzeňském kraji měla od roku 2000 až do roku 2003 narůstající trend, v roce 2004 již došlo k značnému poklesu. Nezanedbatelný není ani podíl bytů (14,1%), získaných stavebními úpravami nebytových prostor na celkovém počtu, ve srovnání s rokem 2000 znamená nárůst o 2,6% procentního bodu. Specifická kategorie bytové výstavby je **modernizace stávajícího** bytového fondu. Nejedná se tedy o přírůstek bytového fondu, ale o zlepšení kvality stávajícího. V Plzeňském kraji se od roku 2000 počet modernizovaných bytů neustále zvyšoval (s mírným poklesem v roce 2003) až v roce 2004 dosáhl téměř

desetinásobku počtu v roce 2000, přesto však intenzitní ukazatel modernizovaných bytů na 1 000 obyvatel středního stavu řadí Plzeňský region na 3. nejnižší místo v České republice. Z celkového počtu dokončených bytů je převážná část určena pro vlastní potřebu, zbytek je určen ke komerčním účelům a pro bydlení sociálně slabších vrstev populace.

Ze srovnání časové řady ukazatele intenzity dokončené bytové výstavby je patrné, že počet dokončených bytů připadajících na 1 000 obyvatel celé sledované období téměř stagnuje (pouze mírný nárůst v letech 2002 a 2004).

Graf 6- Dokončené byty ve stavbách pro bydlení

Analyzujeme-li s použitím základních statistických metod regionální rozdíly v bytové výstavbě v rámci kraje, docházíme k závěru, že kraj tvoří z hlediska výsledků za územní celky v roce 2004 celkem nesourodý soubor (variační koeficient v roce 2004 udává 35% variability). Nejvyšších hodnot dosahuje okres Domažlice 5,93 na 1 000 obyvatel, čímž se rovná téměř evropskému průměru, který se pohyboval kolem roku 2000 mezi 5 až 7 dokončenými byty na 1 000 obyvatel. Další okresy s poměrně vysokou hodnotou tohoto intenzitního ukazatele jsou Plzeň-sever a Plzeň-jih. Naopak nejnižší hodnotu intenzity dokončené bytové výstavby vykazuje město Plzeň (2,16 na 1 000 obyv.). Právě zde s ohledem na nejvyšší hodnotu intenzitního ukazatele v příměstských okresech v zázemí Plzně se projevuje **suburbanizace** tj. rozvoj bytové výstavby v zázemí krajského města. Z ostatních okresů s nejnižším intenzitním ukazatelem jmenujme Tachov. V okolí Plzně jsou dvě obce, které mají rozsáhlé stavební bytové aktivity, související s procesem suburbanizace, Starý Plzenec (6,08 bytů na 1 000 obyv.) a Vejprnice (8,85 bytů na 1 000 obyv.). Nejvyšší hodnotu intenzity bytové výstavby na 1 000 obyv. má město Železná Ruda (16,27 bytů), které je atraktivní pro využití bytů z hlediska horské rekreace.

Tab. 4.2.4 Intenzita bytové výstavby podle okresů

	Dokončené byty				Dokončené byty na 1 000 obyvatel			
	úhm za období		změna (rozdíl úhmů)		úhm za období		změna (rozdíl úhmů)	
	1997 - 2000	2001 - 2004	absolutně	v %	1997 - 2000	2001 - 2004	absolutně	v %
Česká republika	87 881	111 444	23 563	26,8	8,5	10,9	2,4	28,2
Plzeňský kraj	4 944	7 293	2 349	47,5	8,9	13,3	4,4	49,4
Domažlice	856	1 043	187	21,8	14,7	17,7	3,1	20,8
Klatovy	880	1 270	390	44,3	10,0	14,5	4,5	45,3
Plzeň-město	824	1 033	209	25,4	4,9	6,3	1,4	28,7
Plzeň-jih	923	1 417	494	53,5	13,7	20,7	7,1	51,7
Plzeň-sever	758	1 398	640	84,4	10,4	19,0	8,6	82,8
Rokycany	245	493	248	101,2	5,4	10,8	5,4	101,3
Tachov	458	639	181	39,5	8,9	12,4	3,5	39,6

V časových intervalech sledovaného období je situace příznivější. Soubor hodnot za územní celky s vyloučením vlivu Plzně, jako specifického okresu, již dostává vyrovnanější podobu. Rozdíly mezi jednotlivými okresy se zmenšují, maximální hodnota intenzitního ukazatele dosahuje v intervalu let 2001-2004 pouze dvojnásobku hodnoty minima, zatímco v období 1997 až 2000 to byl téměř trojnásobek.

V porovnání hodnoty ukazatele intenzity bytové výstavby za Plzeňský kraj v rámci České republiky je patrné, že tento region se pohybuje nad republikovým průměrem (má 3. nejvyšší intenzitu bytové výstavby v ČR) za kraji Středočeským a Hl. m. Prahou.

Při analýze vývoje bytové výstavby podle jednotlivých stádií rozestavěnosti se pro hodnocení používá též ukazatel **koeficient plynulosti bytové výstavby**, definovaný jako počet dokončených bytů na 100 zahájených. Z porovnání tohoto ukazatele od roku 1999 do roku 2004 měl ukazatel plynulosti rostoucí tendenci, přerušenu poklesem v roce 2003. V roce 2004 již opět dosáhl hodnoty vyšší než 100. Tento trend je příznivý, neboť vyvážená bilance těchto dvou stádií (zahájených a dokončených bytů) ukazuje na optimální výši rozestavěnosti a efektivní využití finančních prostředků na bytovou výstavbu. V rámci kraje jsou hodnoty tohoto ukazatele značně nevyrovnané. Zatímco v roce 2003 dosahovala hodnota variačního koeficientu 10,1, což svědčí o značné homogenosti souboru územních celků, v roce 2004 již dosahuje variační koeficient za Plzeňský kraj hodnoty 41,1 což svědčí o heterogenosti souboru a značných výkyvech v rámci kraje (variační rozpětí tj. mezi max. a min. hodnotou ukazatele činí 56).

Jedním z důležitých aspektů celého procesu bytové výstavby jsou **kvalitativní ukazatele úrovně bytové výstavby** a v neposlední řadě i pořizovací náklady na výstavbu, neboť mají často zásadní vliv na dostupnost zejména nájemních bytů. S rostoucím trendem výstavby rodinných domů souvisí i celkový styl a architektura rodinných domů. Oba tyto aspekty se promítají do ukazatele **zastavěnosti** (ať už plochy stavebního pozemku či plochy zastavěné). Plocha stavebního pozemku v roce 2004 vzrostla od roku 2000 o 41,1%, průměrná zastavěná plocha od roku 2001 klesá (cca o 15%). Dalším z kvalitativních ukazatelů úrovně bydlení je tzv. **bytovost** (počet bytů připadajících na 1 dům). V rodinných domech během celého sledovaného období setrvává hodnota tohoto ukazatele na stejné úrovni (cca 1,1), v bytových domech však klesá. Struktura bytů podle počtu pokojů tzv. **pokojevost** je odlišná dle druhu obytného objektu. V rodinných domech převládají v Plzeňském kraji za celé sledované období čtyři a vícepokojové byty. U obytných domů je situace jiná (nejvyšší zastoupení mají byty dvoupokojové). Toto maloplošné bydlení vyhovuje zejména sociálně slabším skupinám obyvatel s omezenými finančními prostředky.

Jednou z kvalitativních charakteristik je plošná velikost bytu tzv. **plocha obytná a užitková**. U rodinných domů obytná plocha v Plzeňském kraji kolísá v intervalu 92 až 94 m², v bytových domech roste (v roce 2004 proti roku 2000 o 27,3%). Průměrná užitková plocha v rodinných domech kolísá kolem 140 až 145 m², v bytových domech se pohybuje od 62 do 64 m². V rámci České republiky patří Plzeňský kraj k regionům s nejnižšími hodnotami ploch obytných a užitkových.

Nejdůležitějším kvalitativním ukazatelem dokončených bytů je jejich **pořizovací hodnota** (tzn. celkové investiční náklady na výstavbu). V roce 2004 dosáhla průměrná pořizovací hodnota bytu v novém rodinném domě 2 514 tis.Kč a v domě bytovém 1 297 tis.Kč. Pro objektivní hodnocení vývoje pořizovacích nákladů bytové výstavby je vhodnější vztáhnout finanční hodnotu k plošné velikosti a použít poměrového ukazatele **Kč na 1 m²**. Průměrná pořizovací hodnota 1 m² užitkové plochy bytu v rodinném domě v roce 2004 dosáhla hodnoty 18 232 Kč/m². Ve srovnání s počátkem sledovaného období (tj. rokem 2000) to znamená nárůst o 16,9%. V rámci České republiky má Plzeňský kraj 4. nejvyšší průměrnou pořizovací hodnotu na 1 m² užitkové plochy v rodinném domě. Plzeňský region dosahuje též 5. nejvyššího nárůstu tohoto ukazatele od roku 2000. Poněkud jiné postavení má, pokud se týká průměrné pořizovací hodnoty za 1 m² užitkové plochy v domech bytových, zde je v roce 2004 s 19 241 Kč/m² výrazně pod republikovým průměrem a v rámci České republiky má 7. nejvyšší průměrnou pořizovací hodnotu. Z hlediska vývoje této hodnoty v meziregionálním srovnání svým nárůstem proti roku 2000 se řadí na 4. místo nejvyšších přírůstků v České republice.

Současný rozsah a struktura nové bytové výstavby v Plzeňském kraji doposud plně nepokrývá potřeby plynoucí z demografického vývoje. Nová výstavba je cenově nedostupná, zejména s ohledem na příjmy jednotlivých skupin obyvatelstva. Důsledkem je relativně nízký počet vzniklých bytů, které jsou dostupné jen pro vyšší příjmové skupiny obyvatelstva.

4.3. Ekonomická aktivita

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvoří pracovní sílu, která zahrnuje osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané.

Ekonomická aktivita obyvatelstva (zaměstnanost a nezaměstnanost) patří k nejsledovanějším ukazatelům při hodnocení úrovně hospodářství České republiky. K posouzení vývoje ekonomické aktivity obyvatelstva slouží údaje získané výběrovým šetřením pracovních sil (VŠPS). Výběrové šetření pracovních sil se provádí šetřením v domácnostech respondentů v místě bydliště v náhodně vybraných bytech. Metodika VŠPS vychází z doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO) a umožňuje objektivně hodnotit úroveň trhu práce mezi všemi zeměmi, které tuto metodu používají. Pro účely tohoto rozboru jsou využívány roční průměry za jednotlivé roky v létech 2000 až 2004

V rozmezí let 2000 až 2004 patří Plzeňský kraj z hlediska vývoje ekonomické aktivity obyvatelstva ke krajům s mírně klesajícím počtem ekonomicky aktivních obyvatel, průměrná roční změna představuje pokles o 0,4%. Tendence vývoje ekonomicky aktivních obyvatel v kraji odpovídá přibližně celorepublikovému trendu, průměrná roční změna se v ČR snížila o 0,3%. Hlavní příčiny poklesu ekonomické aktivity obyvatelstva souvisí se stárnutím obyvatelstva spolu s prodlužující se délkou života a nízkou porodností. Mladí lidé upřednostňují před nástupem do zaměstnání studium na středních a vysokých školách. Populační prognóza a rostoucí počty studujících na středních a vysokých školách potvrzují v dlouhodobém vývoji ekonomické aktivity mírně klesající tendenci.

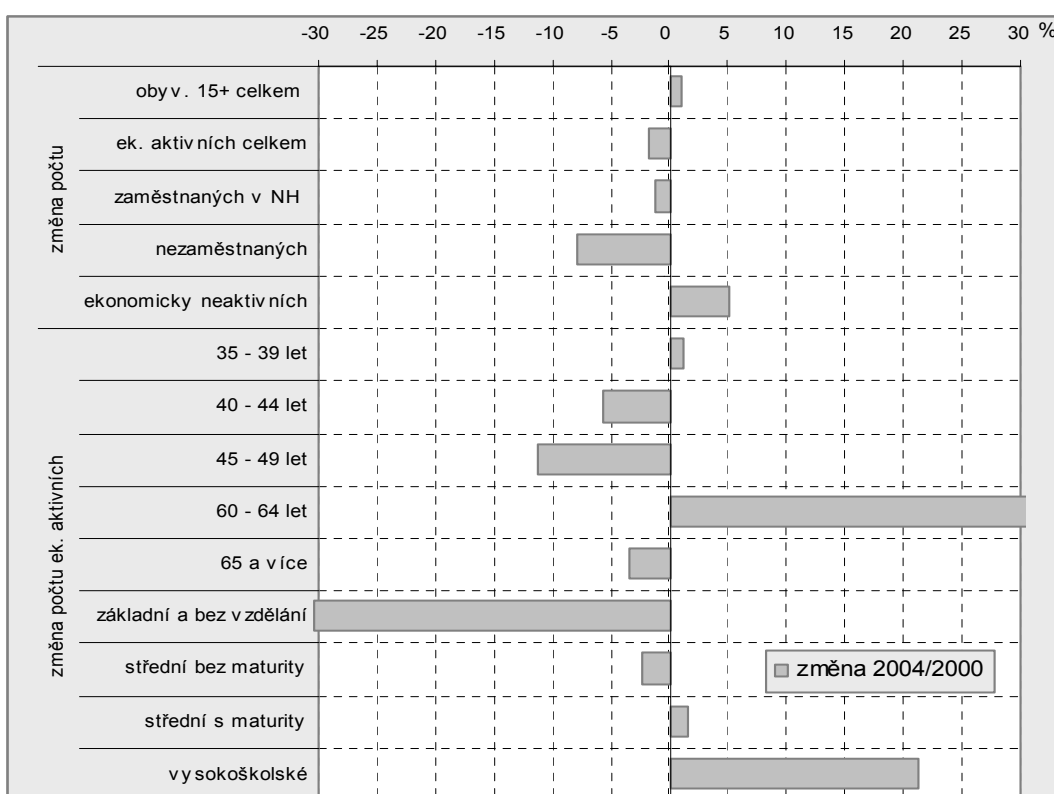
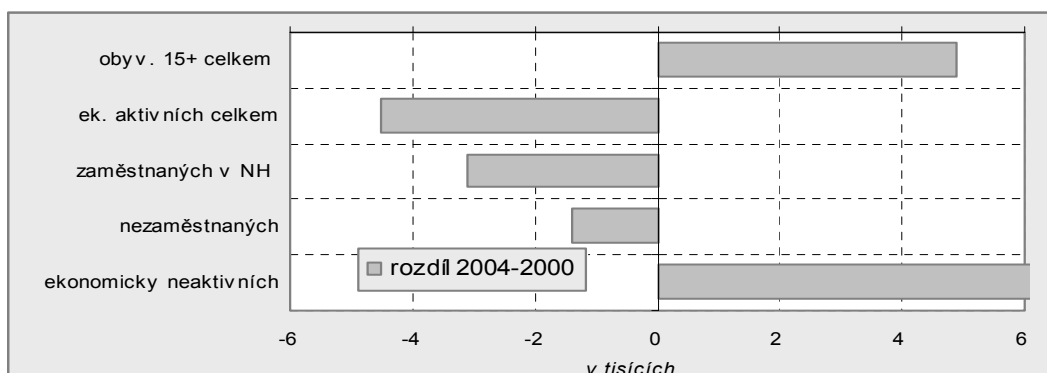
Tab. 4.3.1 Ekonomická aktivita (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/2000	průměrná roční
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	463,9	464,4	465,3	466,9	468,8	1,1	0,3
v tom:							
ekonomicky aktivní	284,1	282,3	280,9	278,1	279,6	-1,6	-0,4
v tom:							
zaměstnaní v NH	266,4	266,0	267,8	263,3	263,3	-1,2	-0,3
nezaměstnaní	17,7	16,3	13,1	14,8	16,3	-7,9	-2,0
ekonomicky neaktivní	179,8	182,1	184,4	188,8	189,2	5,2	1,3
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	61,2	60,8	60,4	59,6	59,6	¹⁾ -1,6	x
z toho ve věku:							
15 - 19 let	22,1	16,8	11,5	9,5	8,7	¹⁾ -13,4	x
20 - 24 let	73,3	78,7	70,2	58,8	63,9	¹⁾ -9,4	x
35 - 39 let	93,0	92,6	94,7	92,8	93,4	¹⁾ 0,4	x
45 - 49 let	95,6	94,4	93,2	93,7	93,2	¹⁾ -2,4	x
60 - 64 let	16,4	16,7	21,3	19,1	21,8	¹⁾ 5,4	x
v tom podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	27,2	26,7	25,3	22,4	21,4	¹⁾ -5,8	x
střední bez maturity	68,9	69,4	68,8	67,9	67,9	¹⁾ -1,0	x
střední s maturitou	72,1	71,5	69,4	68,6	68,5	¹⁾ -3,6	x
vysokoškolské	76,9	76,4	79,4	75,3	74,8	¹⁾ -2,1	x
Míra obecné nezaměstnanosti (%)	6,2	5,8	4,7	5,3	5,8	¹⁾ -0,4	x
z toho ženy	7,2	6,5	5,4	6,2	7,1	¹⁾ -0,1	x

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

V letech 2000 až 2004 se podíl ekonomicky aktivních žen příliš neměnil, pohyboval se v rozmezí 44,4% až 43,9%.

Graf 7- Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle ekonomické aktivity (VŠPS)

Počet zaměstnaných v NH v Plzeňském kraji v časové řadě let 2000 až 2004 nepatrně klesal. V roce 2000 dosáhl počet zaměstnaných 266,4 tis. osob, zatímco v roce 2004 činil 263,3 tis. osob (index $_{2004/2000}$ 98,8), průměrná roční změna představovala snížení o 0,3%.

V roce 2000 dosáhly ve struktuře zaměstnaných v NH podle věku největšího procentního zastoupení věkové skupiny 45-49 let (15,1%) a 50-54 let (13,5%); zatímco v roce 2004 byly ve struktuře zaměstnaných v NH podle věku nejpočetněji zastoupeny věkové skupiny 50-54 let (13,9%) a 25-29 let (13,6%). V rozsahu let 2000 až 2004 byly zjištěny největší změny ve věkových skupinách 55-59 let a 20-24 let. Podíl zaměstnaných v NH ve věkové skupině 55-59 let vzrostl o 3,3 procentního bodu, naopak podíl zaměstnaných ve věkové skupině 20-24 let klesl o 2,9 procentního bodu. Změny ve vývoji v obou věkových skupinách odpovídají změnám v demografickému vývoji těchto skupin. Současně ve věkové skupině 20-24 let roste počet studujících na vysokých školách, a tím se počet ekonomicky aktivních obyvatel v této věkové skupině snižuje. Naopak ve věkové skupině 50-59 let se počet zaměstnaných zvyšuje v důsledku prodlužující se doby odchodu do důchodu.

V průběhu let 2000 až 2004 se vzdělanostní struktura zaměstnaných v NH zkvalitňovala. Podíl zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním se zvýšil o 1,9 procentního bodu, se středním vzděláním s maturitou o 1,1 procentního bodu, naopak podíl zaměstnaných osob se základním vzděláním se snížil o 2,6 procentního bodu, se středním vzděláním bez maturity o 0,4 procentního bodu.

V časové řadě let 2000 až 2004 se podíl zaměstnaných žen v NH se prakticky nezměnil, klesl o 0,2 procentního bodu. Vzdělanostní struktura zaměstnaných žen se v porovnání s muži zvyšovala výrazněji. V průběhu let 2000 až 2004 podíl zaměstnaných žen s vysokoškolským vzděláním vzrostl o 2,8 procentního bodu, u mužů jen o 1,2 procentního bodu. Podíl zaměstnaných žen se základním vzděláním se snížil o 3,5 procentního bodu, zatímco podíl zaměstnaných mužů se základním vzděláním jen o 1,9 procentního bodu.

Největší rozdíly v absolutních počtech zaměstnaných v NH podle odvětvové struktury OKEČ se v rozmezí let 2000 až 2004 projeví v zemědělství, myslivosti a souvisejících činnostech a ve zdravotní a sociální péči, veterinárních činnostech. Zatímco v zemědělství, myslivosti a souvisejících činnostech poklesl počet zaměstnaných o 5,1 tis., naopak ve zdravotní a sociální péči, veterinárních činnostech vzrostl o 2,8 tis. Příčiny poklesu nebo naopak růstu počtu zaměstnaných v jednotlivých odvětvích jsou ovlivněny především požadavky trhu práce a vyšší průměrné hrubé měsíční mzdy.

Hodnotíme-li vývoj sektorové struktury zaměstnanosti v průběhu let 2000 až 2004, pak se největší změny vyskytují v primárním sektoru (zemědělství, lesnictví, rybolov), kde celkový úbytek zaměstnaných představuje 6,7 tis. osob, tj. pokles o 36,8%. Příznivěji se vyvíjí sektor sekundární (průmysl a stavebnictví), kde přírůstek zaměstnaných činí 2,4 tis. osob, tj. zvýšení o 2,2% a sektor terciární (služby tržní a netržní), kde zvýšení zaměstnaných představuje 1,3 tis. osob, tj. zvýšení o 0,9 %.

Tab. 4.3.2 Struktura zaměstnanosti podle sektorů (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Zaměstnaní celkem (tis. osob)	266,4	266,0	267,8	263,3	263,3	¹⁾ -1,16
v tom v sektoru (%):						
primárním	6,8	6,2	7,0	5,2	4,4	-2,4
sekundárním	41,5	42,0	41,9	41,7	43,0	1,5
terciárním	51,6	51,8	50,9	53,1	52,7	1,1

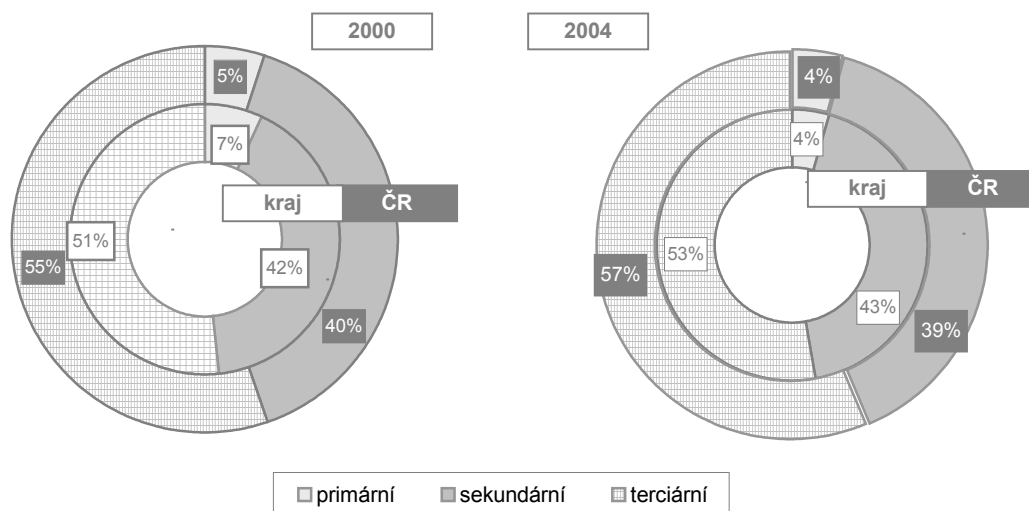
¹⁾ změna v % 2004/2000

Porovnáme-li vývoj sektorové struktury zaměstnanosti mezi Plzeňským krajem a Českou republikou v časové řadě let 2000 až 2004, pak zjišťujeme, že největší shoda v zaměstnanosti se vyskytuje v terciárním sektoru. V České republice se zvýšil počet zaměstnaných pracujících v tomto sektoru o 1,5 %, v Plzeňském kraji o 0,9%. Podíl zaměstnaných pracujících v terciárním sektoru dosahuje v průběhu let 2000 až 2004 stejného zvýšení v Plzeňském kraji i v České republice tj. o 1,1 procentního bodu.

Větší rozdíly ve vývoji sektorové struktury zaměstnaných mezi Plzeňským krajem a Českou republikou se v rozmezí let 2000 až 2004 vyskytují v primárním a sekundárním sektoru. Největší disparity v rozvoji zaměstnanosti mezi Plzeňským krajem a Českou republikou bylo dosaženo v primárním sektoru. Zatímco v České republice se snížil počet zaměstnaných v primárním sektoru o 16,0%, v Plzeňském kraji klesl počet zaměstnaných v primárním sektoru o 36,8%, což bylo v porovnání s Českou republikou o více než polovinu. Nepříznivá situace v rozvoji primárního sektoru v Plzeňském kraji souvisí s charakterem kraje, který nepatří ke krajům se zemědělskou tradicí. K dalším faktorům, které nepříznivý vývoj rozvoje zaměstnanosti primárního sektoru ovlivňují, jak v České republice, tak i v Plzeňském kraji, je třeba zmínit snižování zemědělské produkce v důsledku zhoršeného uplatnění zemědělských produktů na evropském trhu.

Naopak v rozvoji zaměstnanosti sekundárního sektoru byla situace příznivější v Plzeňském kraji než v České republice. Počet zaměstnaných v sekundárním sektoru se v Plzeňském kraji zvýšil o 2,2%, v České republice klesl o 1,3%. Příznivější vývoj v rozvoji sekundárního sektoru v Plzeňském kraji je ovlivněn výhodnou polohou kraje, která je přitažlivá pro celou řadu zahraničních investorů.

Graf 8-Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů

V rozsahu let 2000 až 2004 se v zaměstnaných podle klasifikace CZ-IZCSE v Plzeňském kraji projevily největší změny ve skupině pomáhajících rodinných příslušníků a pracujících na vlastní účet, kde celkový počet zaměstnaných ve skupině pomáhajících rodinných příslušníků vzrostl o 43,4% a ve skupině pracujících na vlastní účet o 4,0%. Naopak největšího poklesu zaměstnaných o 76,8% bylo dosaženo ve skupině produkčních družstev.

V létech 2000 až 2004 počet zaměstnaných v NH podle klasifikace KZAM poklesl nejvíce ve skupinách příslušníků armády o 75,3% a v kvalifikovaných dělnících v zemědělství, lesnictví (vč. příbuzných oborů) o 36,6%. Naopak nejvíce se zvýšil počet zaměstnaných ve skupině nižších administrativních pracovníků o 38,1% a ve skupině vědeckých a odborných duševních pracovníků o 13,4%.

Podle KZAM se zvýšil počet zaměstnaných mužů nejvíce ve skupinách nižších administrativních pracovníků o 104,9% a v technických, zdravotních a pedagogických pracovníků (včetně příbuzných oborů) o 18,6%. Naopak nejvíce klesl počet zaměstnaných mužů ve skupinách příslušníků armády o 79,0% a v kvalifikovaných dělnících v zemědělství, lesnictví (vč. příbuzných oborů) o 38,5%.

Podle KZAM se zvýšil počet zaměstnaných žen nejvíce ve skupinách obsluha strojů a zařízení o 59,0% a v zákonodárcích, vedoucích a řídicích pracovnících o 35,1%. Naopak nejvíce klesl počet zaměstnaných žen ve skupinách kvalifikovaných dělníků v zemědělství, lesnictví (vč. příbuzných oborů) o 33,4% a v řemeslnících a kvalifikovaných výrobcích, zpracovatelích, opravářích o 30,9%.

V časové řadě let 2000 až 2004 se pohyboval podíl zaměstnaných v druhém zaměstnání v Plzeňském kraji v rozmezí 3,1% až 2,6%; v ČR byl tento podíl nižší než v Plzeňském kraji a vyskytoval se v rozmezí od 2,7% do 2,4%. V Plzeňském kraji se rozsah zaměstnaných žen pohyboval v pásmu 2,4% až 2,1% a celkově dosahoval nižší úroveň v porovnání s muži. Podíl mužů zaměstnaných v druhém zaměstnání dosahoval rozmezí 3,8% až 2,9%.

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (osoby mimo pracovní sílu) tvoří všechny osoby, které během referenčního období nebyly zaměstnány a nejsou současně charakterizovány ani jako nezaměstnané, tj. nesplňují 3 základní podmínky nezaměstnanosti definované ILO.

V průběhu let 2000 až 2004 se **vývoj ekonomicky neaktivního obyvatelstva** (obyvatelstvo 15-ti leté a starší) neustále zvyšoval. Index_{2004/2000} dosáhl úrovně 105,2. Průměrná roční změna rostla o 1,3 %. V roce 2004 dosahovaly ženy z celkového počtu ekonomicky neaktivních obyvatel 62,6%. V časové řadě let 2000 až 2004 byly v ekonomicky neaktivním obyvatelstvu nejpočetněji zastoupeny skupiny starobních a invalidních důchodců a studujících na středních školách a vysokých školách. V roce 2004 představoval podíl starobních a invalidních důchodců 65,5 %, studujících na středních školách 10,2% a studujících na vysokých školách 6,8%.

I když v absolutní míře vzrostl počet starobních a invalidních důchodců o 0,5%, nepatřila tato skupina z hlediska dynamiky vývoje k nejrychleji rostoucím podílům ekonomicky neaktivních obyvatel. Z porovnání vzájemných podílů této skupiny v roce 2000 a 2004 vyplývá, že se naopak podíl starobních a invalidních důchodců v roce 2004 snížil o 3,1 procentního bodu, což bylo ovlivněno prodlužující se dobou odchodu do důchodu. Ve skupině ekonomicky neaktivních obyvatel nejrychleji rostly podíly studujících na vysokých a středních školách. Zvyšující se podíly studujících na vysokých a středních školách byly zároveň jedním z hlavních důvodů růstu ekonomické neaktivity obyvatelstva.

Hlavní příčina růstu ekonomické neaktivity mužů spočívala především ve zvyšujícím se počtu studujících na středních školách. V časové řadě let 2000 až 2004 vzrostl počet studujících na středních školách v absolutní míře o 30,3%. Podíl studujících na středních školách se stal nejrychleji rostoucím podílem ve skupině ekonomicky neaktivních mužů a zvýšil se o 2,1 procentního bodu.

K hlavním důvodům rostoucí ekonomické neaktivity žen patřil zvyšující se počet žen na vysokých školách. V časové řadě let 2000 až 2004 se v absolutní míře počet studujících žen na vysokých školách zvýšil o 50,9%. Podíl studujících žen na vysokých školách se stal nejrychleji rostoucím podílem ve skupině ekonomicky neaktivních žen a vzrostl o 1,9 procentního bodu.

Míra obecné nezaměstnanosti

Za **nezaměstnané** se podle metodiky ILO považují všechny osoby 15-leté a starší, které ve sledovaném období souběžně **splňovaly dále uvedené tři podmínky**.

- **nebyly zaměstnané, neodpracovaly ani jednu hodinu za mzdu nebo odměnu** v referenčním týdnu
- **hledaly aktivně práci**. Formou aktivního hledání práce se rozumí hledání prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelny práce, dále hledání práce přímo v podnicích, využívání inzerce, podnikání kroků pro založení vlastní firmy, podání žádosti o pracovní povolení a licence nebo hledání zaměstnání jiným způsobem
- byly **připraveny k nástupu do práce**, tj. během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo později do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku

Výjimku tvoří osoby, které práci nehledají, protože ji již našly, ale nástup je stanoven na dobu nejpozději do 14 dnů. Tyto osoby jsou podle definice Eurostatu zařazeny rovněž mezi nezaměstnané.

V létech 2000 až 2004 se **počet nezaměstnaných dle VŠPS** (roční průměr) snížil o 7,9%, průměrná roční změna klesla o 2,0%. V absolutní míře se počet nezaměstnaných snížil ze 17,7 tis. osob v roce 2000 na 16,3 tis. osob v roce 2004, tj. snížení v absolutní míře o 1,4 tis. osob.

Naopak **počet uchazečů o práci k 31.12. dle MPSV** v časové řadě let 2000 až 2004 vzrostl o 13,6%, průměrná roční změna rostla o 3,2%. V absolutní míře se počet uchazečů u práci zvýšil z 18 535 osob v roce 2000 na 21 051 osob v roce 2004, tj. zvýšení o 2 516 osob.

Uvedené rozdíly mezi počty nezaměstnaných (vymezených dle výše uvedené definice) z VŠPS a počty uchazečů o zaměstnání MPSV spočívají v rozdílných metodikách. Uchazeči o zaměstnání evidovaní u úřadu práce, ale neschopní nastoupit práci do 14 dnů nepatří dle metodiky VŠPS do skupiny nezaměstnaných, ale jsou zařazeni do skupiny ekonomicky neaktivních obyvatel, nebo uchazeči o zaměstnání evidovaní u úřadu práce, kteří odpracují alespoň jednu hodinu za mzdu nebo odměnu, jsou dle metodiky VŠPS zahrnuti ve skupině zaměstnaných. Další rozdíl vyplývá z hodnocení ukazatele z hlediska času. V našem příspěvku používáme hodnoty získané z ročního průměru, zatímco úřady práce hodnotí nezaměstnanost jakou stavovou veličinu. Vzhledem k tomu, že nezaměstnanost podléhá sezónním výkyvům a ke konci roku je vždy nejvyšší, musí nutně nezaměstnanost hodnocená dle VŠPS dosahovat lepší úrovně než nezaměstnanost zjišťovaná prostřednictvím úřadu práce.

Míra nezaměstnanosti vyjadřuje procentuálním způsobem podíl nezaměstnaných (čítatel) na celkové pracovní síle (jmenovatel).

Míra obecné nezaměstnanosti představuje ukazatel, který je získán z výsledků VŠPS dle metodiky (ILO), v čitateli a ve jmenovateli jsou šetřené osoby uváděny podle místa pobytu. **Míra registrované nezaměstnanosti** je mírou nezaměstnanosti, kde počet nezaměstnaných představuje počet uchazečů o zaměstnání, kteří jsou evidováni u úřadu práce.

V roce 2000 dosáhla **míra obecné nezaměstnanosti** v Plzeňském kraji (roční průměr) 6,2%, v roce 2004 klesla na 5,8%, rozdíl činil 0,4 procentního bodu. Zatímco **míra registrované nezaměstnanosti** k 31.12. (podle metodiky platné do 30.6.2004) se zvyšovala, v roce 2000 dosáhla úrovně 6,47%, v roce 2004 vzrostla na 7,41%, tj. zvýšení o 0,94% bodu. Rozdíly v obou mírách nezaměstnanosti vyplývají z rozdílné metodiky (výše uvedené).

V rozmezí let 2000 až 2004 rostla nejvíce míra nezaměstnanosti dle VŠPS ve věkové skupině 15-19 let a naopak nejvíce klesala ve věkové skupině 20-24 let. Ve věkové skupině 15-19 let se zvýšila o 6,3 procentního bodu a ve skupině 20-24 let se snížila o 1,6 procentního bodu.

Míra ekonomické aktivity

Míra ekonomické aktivity vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných (pracovní síly) na počtu všech osob starších 15 let.

Míra ekonomické aktivity v letech 2000 až 2004 mírně klesala, celkově se snížila o 1,6 procentního bodu. Na celkovém snížení této míry se podílel pokles pracovní síly a zvýšení počtu obyvatel ve věku 15 let a výše. V absolutní míře se snížil počet ekonomicky aktivních obyvatel o 1,6% a naopak počet obyvatel ve věku 15 let a více se zvýšil o 1,1%. Hlavní důvod v poklesu ekonomické aktivity obyvatelstva spočíval v přesunu obyvatel z této skupiny do skupiny ekonomicky neaktivních obyvatel.

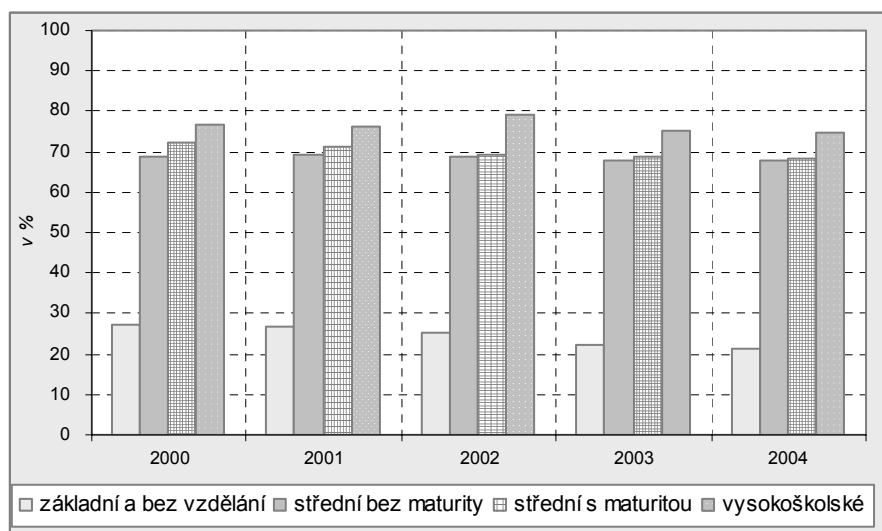
V letech 2000 až 2004 vzrostla míra ekonomické aktivity ve struktuře podle věku nejvíce ve věkové skupině 55-59 let a naopak nejvíce klesala ve věkové skupině 15-19 let a 20-24 let. Ve věkové skupině 55-59 let dosáhla zvýšení o 13,6 procentního bodu, ve skupině 15-19 let se snížila o 13,4 procentního bodu a ve věkové skupině 20-24 let o 9,4 procentního bodu. Pokles míry ekonomické aktivity ve věkové skupině 15-19 let a 19-24 let je ovlivněn rostoucím počtem studentů na středních a vysokých školách a naopak zvýšený počet ekonomicky aktivních ve skupině 55-59 let souvisí s prodlužující se dobou odchodu do důchodu.

Nejvyšší míry ekonomické aktivity bylo dosaženo ve věkových kategoriích 35-39 let a 40-44 let. V roce 2004 dosáhla míra ekonomické aktivity ve věkové kategorii 35-39 let 93,4% a v kategorii 40-44 let 94,1%.

Míra ekonomické aktivity ve struktuře podle vzdělanosti byla nevyšší u skupiny vysokoškolského vzdělání, nejnižší u skupiny vzdělání základního a bez vzdělání. V roce 2004 představovala míra ekonomické aktivity u skupiny vysokoškolské vzdělání 74,8% a u skupiny vzdělání základního a bez vzdělání 21,4%.

Z hlediska časového vývoje poklesla míra ekonomické aktivity podle vzdělání ve všech skupinách. Nejnižší pokles o 1,0 procentního bodu byl zaznamenán ve skupině středního vzdělání bez maturity, naopak nejvyšší pokles o 5,8 procentního bodu byl zjištěn ve skupině základního vzdělání a bez vzdělání.

Míra ekonomické aktivity dosáhla v roce 2004 u mužů 68,9% a u žen 50,9%. V časovém vývoji let 2000 až 2004 se snížila o 1,8 procentního bodu u mužů a o 1,5 procentního bodu u žen. Míra ekonomické aktivity ve struktuře podle vzdělání byla u mužů a žen nevyšší u vysokoškolského vzdělání a nejnižší u skupiny základního vzdělání a bez vzdělání. V letech 2000 až 2004 se míra ekonomické aktivity ve struktuře podle vzdělání zvýšila o 1,6 procentního bodu pouze u vysokoškolsky vzdělaných žen, v ostatních skupinách podle vzdělání klesala. U mužů klesala míra ekonomické aktivity nejméně u vysokoškolského vzdělání, pokles o 1,5 procentního bodu. Pokles míry ekonomické aktivity ve skupině základního vzdělání a bez vzdělání se snížil u žen o 6,0 procentního bodu a u mužů o 5,6 procentního bodu.

Graf 9 – Míra ekonomické aktivity obyvatelstva ve věku 15 a více let podle vzdělání (VŠPS)

Zaměstnanci a mzdy

Údaje jsou zpracovány v podnikatelské sféře za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci (právnícké i fyzické osoby), v odvětví finančního hospodaření bez ohledu na počet zaměstnanců. V nepodnikatelské sféře jsou do zpracování zahrnuty všechny organizace bez ohledu na počet zaměstnanců.

Územní třídění je provedeno podle sídla vykazujícího ekonomického subjektu (tedy včetně provozoven dislokovaných na jiném území) tzv. **podniková metoda**. Do odvětví OKEČ jsou údaje zařazovány podle převažující činnosti podniku. Údaje jsou čerpány z výsledků **zpracování statistických výkazů**.

Do **průměrného evidenčního počtu zaměstnanců** (ve fyzických osobách) se zahrnují stálí i dočasní zaměstnanci, kteří jsou ke zpravodajské jednotce v pracovním, služebním nebo členském poměru, kde součástí členství je pracovní vztah. Nezahrnují se např. ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), osoby ve výkonu základní vojenské služby, učni a studenti na provozní praxi, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů a soudci aj.).

Porovnáme-li průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby) v roce 2004 s rokem 2000, pak v Plzeňském kraji vzrostl o 1,9%, průměrná roční změna dosáhla zvýšení o 0,5%, v České republice se naopak snížil o 0,7%, průměrná roční změna představovala pokles o 0,2%. Vývoj tohoto ukazatele je v Plzeňském kraji v porovnání s Českou republikou příznivější, což souvisí s nabídkou pracovních příležitostí v kraji, a ta je v průměru vyšší, než ve většině ostatních krajů. Výhodná poloha kraje přitahuje západní investory, kteří na trhu práce vytváří více pracovních míst. V rámci České republiky patří Plzeňský kraj ke krajům s nižší registrovanou mírou nezaměstnanosti.

V časovém vývoji let 2000 až 2004 patřily k okresům s nejrychleji rostoucím průměrným evidenčním počtem zaměstnanců (fyzické osoby) okresy Plzeň-město o 9,7%, Plzeň-jih o 8,2%. V těchto okresech je nabídka pracovních příležitostí vyšší než v ostatních okresech Plzeňského kraje. V rámci Plzeňského kraje dosahuje okres Plzeň-jih nejnižší registrované míry nezaměstnanosti.

V létech 2000 až 2004 se v Plzeňském kraji podle odvětví OKEČ nejvíce zvýšil průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách v pohostinství a ubytování o 89,7%, v nemovitostech o 25,0% a v obchodě o 22,8%. Naopak nejvíce se snížil v zemědělství, lesnictví a rybolovu o 23,5%, v dopravě, skladování a spojích o 7,5% a v peněžnictví a pojišťovnictví o 5,5%.

V roce 2004 dosáhla v Plzeňském kraji průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) 16 831 Kč, v České republice 18 035 Kč. V rozsahu let 2000 až 2004 se v Plzeňském kraji zvýšila průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) o 32,8%, v České republice o 32,5%. Průměrná roční změna v Plzeňském kraji a v České republice dosáhla stejné úrovně a činila 7,3%.

Sociální vývoj

Nejvyšší průměrné hrubé měsíční mzdy (fyzické osoby) bylo dosaženo v okrese Plzeň-město. V roce 2004 činila 18 686 Kč a současně představovala ve mzdovém vývoji let 2000 až 2004 nejrychleji rostoucí mzdu v Plzeňském kraji, (průměrná roční změna 7,7%). V ostatních okresech Plzeňského kraje byly mzdy podstatně nižší než v okrese Plzeň-město. Nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) v Plzeňském kraji činila 14 991 Kč a byla zaznamenána v okrese Klatovy. Ve mzdovém vývoji rozsahu let 2000 až 2004 bylo zjištěno nejnižší roční tempo růstu v okrese Plzeň-sever, (průměrná roční změna 5,4%).

Příčina nižších mezd v ostatních okresech Plzeňského kraje s výjimkou okresu Plzeň-město je ovlivněna především nevýhodnou polohou některých sídel. Jestliže sídla neleží přímo na radiální ose spojující Plzeň s Prahou, který směřuje koridorem k hranici s Německem, jedná se o řídkce zalidněná území s nedostatečně vyvinutou sociální a technickou infrastrukturou, s omezenou dopravní obslužností, s nižší nabídkou pracovních příležitostí a s tím i celkově spojenou nižší průměrnou mzdou.

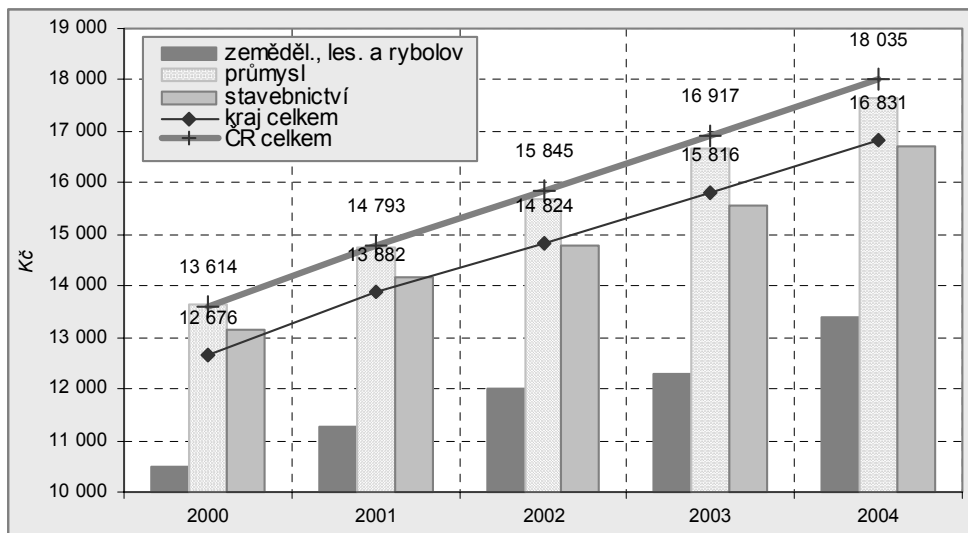
Tab. 4.3.3 Průměrné mzdy podle okresů¹⁾

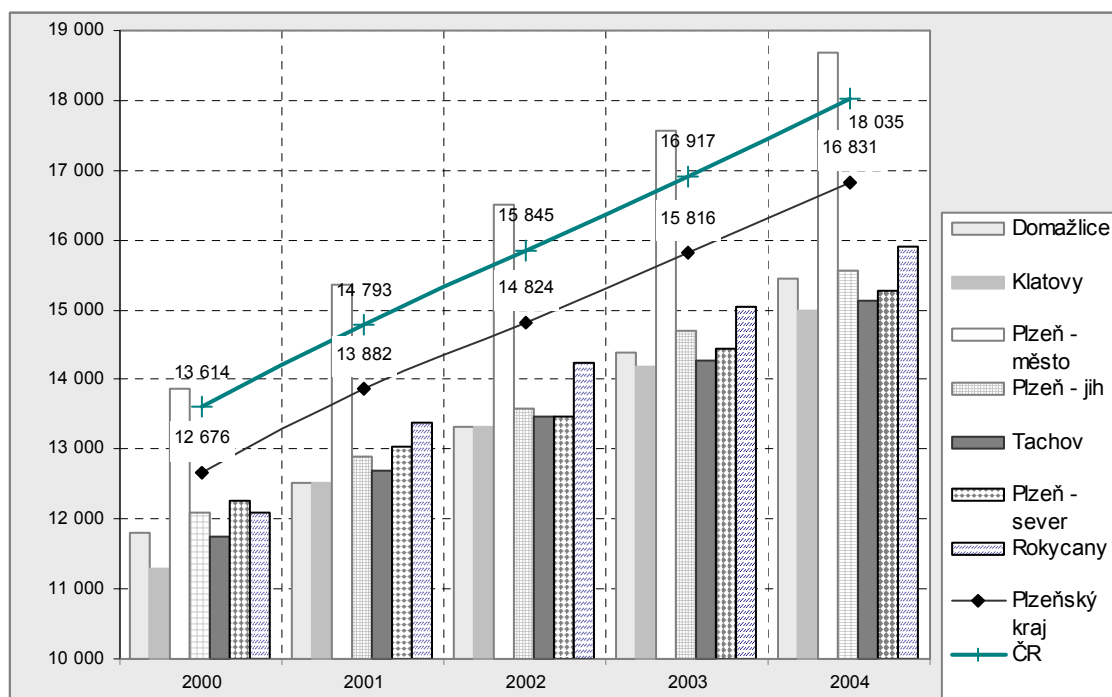
	Průměrný evidenční počet zaměstnanců v roce 2004 (fyz. osoby)	Průměrná měsíční mzda zaměstnance (Kč)		Změna v %		Rozdíl oproti průměru			
		2000	2004	2004/2000	průměrná roční	kraje (%)		ČR (%)	
						2000	2004	2000	2004
Česká republika	3 198 854	13 614	18 035	32,5	7,3	x	x	x	x
Plzeňský kraj	154 775	12 676	16 831	32,8	7,3	x	x	-6,9	-6,7
Domažlice	13 657	11 816	15 457	30,8	6,9	-6,8	-8,2	-13,2	-14,3
Klatovy	18 283	11 276	14 991	32,9	7,4	-11,0	-10,9	-17,2	-16,9
Plzeň-město	69 239	13 878	18 686	34,6	7,7	9,5	11,0	1,9	3,6
Plzeň-jih	15 167	12 093	15 569	28,7	6,5	-4,6	-7,5	-11,2	-13,7
Plzeň-sever	14 020	12 267	15 266	24,4	5,6	-3,2	-9,3	-9,9	-15,4
Rokycany	8 584	12 103	15 892	31,3	7,0	-4,5	-5,6	-11,1	-11,9
Tachov	15 826	11 738	15 128	28,9	6,5	-7,4	-10,1	-13,8	-16,1

¹⁾ subjekty se sídlem na území (bez podniků do 20 zaměstnanců)

Podle odvětví OKEČ bylo dosaženo nevyšší průměrné hrubé měsíční mzdy (fyzické osoby) v peněžnictví a pojišťovnictví 23 892 Kč a nejnižší v odvětví pohostinství a ubytování 9 918 Kč. V průběhu let 2000 až 2004 se nejvíce zvyšovaly mzdy v odvětví školství o 49,7%, zdravotnictví o 44,9% a veřejné správě a obraně o 37,7%; naopak nejméně se zvyšovaly v odvětví pohostinství a ubytování o 20,5%. Peněžnictví a pojišťovnictví patřilo k jedinému odvětví, kde se průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) snížila o 6,6%.

Graf 10 – Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)

Graf 11 – Průměrná hrubá měsíční mzda podle okresů (fyzické osoby)

K hodnocení průměrné hrubé měsíční mzdy podle klasifikace zaměstnání (KZAM), struktury průměrné hrubé měsíční mzdy, mediánu mezd, placeného času slouží výsledky **strukturální statistiky mezd zaměstnanců**. Výsledky strukturální statistiky publikuje Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MPSV). **Strukturální šetření** se odlišuje od ostatních mzdových zjišťování v několika směrech. Především jsou zjišťovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Podrobně jsou zjišťovány všechny složky hrubého výdělku a také důležité personální informace o zaměstnanci jako např. pohlaví, vzdělání a věk. Strukturální statistika poskytuje cenné detailní informace, které umožňují provádět podrobné analýzy trhu práce a jeho vývoje

Ve strukturální statistice se počítají všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok. Průměrná mzda zaměstnance v daném roce je vypočtena poměření s jeho placenou dobou, tedy počtem měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy skutečně pobíral, odečtena je doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok.

Takto vypočtená průměrná mzda není a nemůže být shodná s průměrnou mzdou zjišťovanou z podnikového výkaznictví ČSÚ, kde je celkový objem mzdových prostředků poměřován evidenčním počtem zaměstnanců podniku, v němž jsou zahrnuti i zaměstnanci nemocní nebo s neplacenou nepřítomností kratší než čtyři týdny. Do výsledku strukturální statistiky se nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin.

V roce 2004 byla průměrná hrubá měsíční mzda podle KZAM nejvyšší ve skupině vedoucích a řídicích pracovníků (37 409 Kč) a nejnižší u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (11 927 Kč). V časové řadě let 2001 až 2004 rostla nejrychleji ve skupině vědeckých, odborných a duševních pracovníků o 33,1% (průměrná roční změna 10%), nejpomaleji rostla ve skupině dělníků v zemědělství a lesnictví o 17,1% (průměrná roční změna 5,4%).

Pro hodnocení mzdového vývoje v konkrétní kategorii má větší vypovídací hodnotu než průměrná mzda (aritmetický průměr) **medián mezd**, který ukazuje mzdu zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení.

V roce 2004 na základě výsledku strukturálního šetření mezd činila v Plzeňském kraji průměrná hrubá měsíční mzda 19 359 Kč, zatímco medián mezd dosáhl úrovně 17 589 Kč. Ve skutečnosti to znamená, že v roce 2004 zhruba 50% populace pobíralo mzdu nižší než 17 589 Kč a zhruba 50% populace dosáhlo vyšší mzdy než 17 589 Kč. Vyšší průměrné mzdy a mediánem mezd se Plzeňský kraj v rámci krajů České republiky řadí na třetí místo po Hl. městě Praze a Středočeském kraji. Variační rozpětí průměrné mzdy mezi

kraji ČR, které představuje rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hrubou mzdou, dosahuje 8 993 Kč. Poměrně značná velikost variačního rozpětí je ovlivněna extrémní výší průměrné mzdy v Hl. městě Praze. Hodnocení prostřednictvím variačního rozpětí je velmi hrubé, neboť krajní hodnoty mohou být nahodilé, projevují se zde především vlivy extrémních hodnot a tato míra variability nám neříká nic o variabilitě uvnitř variačního rozpětí.

Hodnotíme-li, míru variability statistického mzdového souboru prostřednictvím variačního koeficientu (relativní charakteristikou variability), zjišťujeme, že nejvíce variabilní (nesourodý) soubor mezd se vyskytuje v Hl. městě Praze, kde dosahuje variační koeficient hodnoty 0,98, tj. 98% variabilita. Mezi kraji ČR dosahuje nejnižší míry variability soubor mezd v Jihočeském kraji, kde variační koeficient dosahuje hodnoty 0,56, ale i v tomto kraji reprezentuje mzdový soubor dosti značnou nesourodost. Soubor mezd v Plzeňském kraji dosahuje 60% míry variability, mezi kraji ČR je hodnota variačního koeficientu v Plzeňském kraji třetí nejnižší.

Průměrná mzda a medián mezd v kraji podle pohlaví vykazuje poměrně velké rozdíly. V roce 2004 představovala u mužů průměrná mzda 21 551 Kč a medián mezd 19 251 Kč, zatímco u žen činila průměrná mzda jen 16 568 Kč, (tj. 76,9% průměrné mzdy mužů, absolutní rozdíl 4 983 Kč) a medián mezd 15 514 Kč (tj. 80,6% mediánu mezd mužů, absolutní rozdíl 3 737 Kč).

Nejvyšší rozdíl v průměrné měsíční mzdě mezi muži a ženami byl zjištěn ve Zlínském kraji, kde průměrná měsíční mzda ženy dosahovala 73,3% průměrné měsíční mzdy muže, tj. absolutní rozdíl 5 609 Kč. Naopak nejnižší rozdíl byl vykázan v Pardubickém kraji, průměrná měsíční mzda ženy představovala 78,2% průměrné měsíční mzdy muže, tj. absolutní rozdíl o 4 353 Kč.

V roce 2004 činil v Plzeňském kraji placený čas v hodinách za měsíc v průměru 173,4. Nejvyšší hodnoty placeného času v hodinách za měsíc bylo dosaženo v Jihočeském kraji (175,0) a naopak nejnižší hodnoty v Ústeckém kraji (171,1).

Struktura průměrné hrubé měsíční mzdy v roce 2004 byla tvořena z 66,47% základní složkou, z 15,87% prémie a odměnami, z 0,99% příplatky za přesčas, z 6,10% ostatními příplatky, z 10,30% náhradou mzdy, z 0,27% odměnami za pohotovost. Nejvyšší základní složky v procentech bylo dosaženo v Jihomoravském kraji (67,67%), nejnižší v Libereckém kraji (63,04%). Podíl složky prémie a odměn byl nejvyšší v Jihočeském kraji (18,12%), nejnižší v Karlovarském kraji (14,45%).

Dojíždka za prací

Centrum dojíždky za prací je silně závislé na stávajícím územně správním uspořádání. Intenzita dojíždky je dána především přirozenou atraktivitou lokalit, která souvisí nejen s dlouhodobým historickým vývojem, ale i s ekonomickou úspěšností měst či regionů v současném transformačním období. Údaje zpracované v této části kapitoly byly získány z výsledků SLDB v roce 2001.

Tab. 4.3.4 Dojíždka za prací podle okresů

	Dojíždějící do obce			Vyjíždějící z obce			Rozdíl dojíždějící - vyjíždějící		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Plzeňský kraj	97 397	58 321	39 076	103 367	62 069	41 298	-5 970	-3 748	-2 222
Domažlice	12 942	7 593	5 349	14 770	8 719	6 051	-1 828	-1 126	-702
Klatovy	14 617	8 941	5 676	16 632	10 196	6 436	-2 015	-1 255	-760
Plzeň-město	27 362	16 760	10 602	8 565	5 793	2 772	18 797	10 967	7 830
Plzeň-jih	11 114	6 484	4 630	19 759	11 592	8 167	-8 645	-5 108	-3 537
Plzeň-sever	11 552	6 682	4 870	21 548	12 537	9 011	-9 996	-5 855	-4 141
Rokycany	8 783	5 293	3 490	11 630	7 074	4 556	-2 847	-1 781	-1 066
Tachov	11 027	6 568	4 459	10 463	6 158	4 305	564	410	154

V důsledku restrukturalizace průmyslu se ve městech se silnou dojíždkou v roce 1991 výrazně snížil počet dojíždějících za prací ve městech Hrádek, Kdyně, Sušice, Horní Bříza a Planá. Část poklesu pracovních míst mohla být částečně kompenzována přesměrováním dojíždky do blízkého okolí Plzně a okresních měst Plzeňského kraje.

Největším centrem dojížděky za prací představuje západočeská metropole Plzeň, která je současně významným centrem kulturním, hospodářským, průmyslovým a obchodním. Do okresu Plzeň-město dojíždělo za prací 27 362 osob, tj. 28,1% z celkového počtu dojíždějících. Další větší centra dojížděky představují okresní města Klatovy (5 557 osob), Domažlice (4 644 osob) a Rokycany (3 983 osob).

V dojížděce za prací podle odvětví výrazně převažoval průmysl, v průměru v něm pracovalo 38,8% dojíždějících. K dalším významným odvětvím patřilo stavebnictví, ve kterém bylo zaměstnáno 9,4% dojíždějících. Naopak nejméně významnou dojížděku za prací představovalo odvětví školství. Z celkového počtu dojíždějících za prací dojíždělo do škol 3,6%.

V rámci České republiky se Plzeňský kraje podle intenzity vyjížděky za prací, měřené poměrem vyjíždějících osob k počtu bydlících zaměstnaných, umístil na sedmém místě podle nejvyšší intenzity vyjížděky. Nejnižší intenzitu vyjížděky za prací měl mikroregion Plzeň (31,5%), nejvyšší intenzita vyjížděky za prací byla zaznamenána v mikroregionech Přeštice (58,7%), Rokycany (53,0%), Nýřany (52,8%) a Holýšov (52,7%).

Z hlediska územní struktury mají největší podíl na intenzitním ukazateli vyjížděky do zaměstnání okresy Plzeň-jih a Plzeň-sever, kde převážná část zaměstnaných osob vyjíždí za prací mimo obec zejména do krajského města a jeho okolí. Celkovou hodnotu vyjížděky v Plzeňském kraji (39,1%) snižuje okres Plzeň-město (10,8%). Denně vyjíždělo z obce do zaměstnání 88 213 osob, tj. 85% z celkového počtu vyjíždějících a téměř třetina zaměstnaného obyvatelstva v kraji.

Relativní ukazatel podílu pracovních míst na 1 000 zaměstnaných bydlících v obcích mikroregionu vykazuje nejvyšší hodnotu u Stříbra (1 038), Plzně (1 021) a Tachova (1 008), naopak nejnižší hodnoty podílu pracovních míst a 1 000 zaměstnaných dosahuje mikroregion Holýšov (765), Přeštice (768), Kralovice (842) a Sušice (852).

Tab. 4.3.5 Intenzita vyjížděky a obsazená pracovní místa podle okresů

	Podíl vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště (%)			Obsazená pracovní místa			Obsazená pracovní místa na 1 000 zaměstnaných ¹⁾		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Plzeňský kraj	39,1	42,5	35,0	258 100	142 251	115 849	977	974	981
Domažlice	50,5	53,2	47,0	27 440	15 259	12 181	938	931	946
Klatovy	40,6	44,3	35,9	38 928	21 781	17 147	951	946	958
Plzeň-město	10,8	13,5	7,6	98 130	53 774	44 356	1 237	1 256	1 214
Plzeň-jih	60,9	63,5	57,5	23 818	13 140	10 678	734	720	751
Plzeň-sever	60,6	63,3	57,3	25 535	13 953	11 582	719	704	737
Rokycany	54,1	58,2	48,7	18 665	10 374	8 291	868	853	886
Tachov	41,8	45,4	37,6	25 584	13 970	11 614	1 023	1 030	1 013

¹⁾ bydlících na příslušném území

Kladného salda dojížděky dosahovaly mikroregiony, které představují dostatek pracovních příležitostí Plzeň (2 727 osob), Stříbro (299 osob) a Tachov (143 osob). Největší záporné saldo dojížděky bylo zjištěno v mikroregionech s nedostatkem pracovních příležitostí Rokycany (-2 118 osob), Sušice (-1 469 osob), Přeštice (-1 346 osob) a Holýšov (-1 138 osob).

V rámci okresů dosáhly kladného salda dojížděky okresy Plzeň-město (18 748 osob) a Tachov (564 osob), v ostatní okresech Plzeňského kraje bylo zjištěno záporné saldo dojíždějících, největší záporné saldo dojíždějících bylo zaznamenáno v okrese Plzeň-sever (-9 996 osob) a v okrese Plzeň-jih (-8 645 osob).

Nejvíce osob vyjíždělo za prací do jiné obce okresu 53 442 osob, tj. 51,7% z celkového počtu vyjíždějících. Do jiného okresu kraje vyjíždělo za prací 36 967 osob, tj. 35,8% z celkového počtu vyjíždějících. Z hlediska meziokresní vyjížděky a dojížděky je nejčastějším místem dojížděky Plzeň-město (velký podíl dojíždějících z 5 okresů) a Plzeň-jih (vysoký podíl dojížděky ze 4 okresů).

Vyjíždka za prací do jiného kraje činila 9,8% z celkového počtu vyjíždějících. Ze srovnání dojíždky a vyjíždky mezi jednotlivými kraji je patrné, že největší podíl vyjíždějících za prací je do Hl. města Prahy 4 653 osob, tj 45,8 z celkové mezikrajské vyjíždky, další významné postavení zaujímá kraj Středočeský 1 707 osob (16,8%) Jihočeský 1 399 osob (13,8%) a Karlovarský 1 212 osob (11,9%). V porovnání s výsledky SLDB 1991 vzrostl počet vyjíždějících osob za prací z Plzeňského kraje téměř ve všech těchto krajích zejména však v Hl. městě Praze.

V roce 2001 vyjíždělo za prací do zahraničí 2 795 osob, tj. 2,7% z celkového počtu vyjíždějících. V porovnání s rokem 1991 se celkový počet vyjíždějících za prací do zahraničí zvýšil o 243,4%.

Podle výsledků SLBD k 31.12. 2001 bylo v Plzeňském kraji vyčísleno 11 926 směrových proudů vyjíždky za prací. Směrové proudy byly dále členěny podle velikostních kategorií. Z územního hlediska byly směrové proudy vyjíždky odlišné, v nejmenší velikostní skupině 1-9 byl vykázán nejvyšší podíl v okrese Klatovy (25,2%) a Domažlice (25,1%), naopak nejnižší v okrese Plzeň-město (12,8 %). Další výrazné odchylky se vyskytovaly v kategorii 100 až 499 vyjíždějících. Nejvyšší podíl vyjíždějících v této kategorii byl zjištěn v okrese Plzeň-město (41,1%) a nejnižší podíl v okrese Plzeň-jih (26,1%). V kategorii 500 a více osob vyjíždělo 11 směrových proudů, z toho 10 v rámci kraje a jeden mimo kraj (obec vyjíždky Plzeň – obec dojíždky Praha). V rámci kraje bylo nejvíce těchto proudů zaznamenáno v okrese Plzeň-sever (5) a v okrese Plzeň-jih (4).

Na rozsah a intenzitu dojíždky a vyjíždky působí celá řada faktorů. Z hlediska geografického je velkým přínosem výhodná poloha na ose Praha-Norimberk a vzájemná poloha Plzně a Prahy. Z hlediska demografického představuje výhodu vysoká koncentrace obyvatelstva v krajském městě (silné zázemí dané kvalifikovanými silami) více pracovních příležitostí a naopak nevýhodou jsou řídké obydlené části území regionu s menším počtem pracovních příležitostí. Z hlediska územně správního se v Plzeňském kraji vyskytuje celá řada obcí s více než 5 tis. obyvateli. Z hlediska regionální ekonomiky dosahuje velkého významu přechod na tržní hospodářství, a tím začlenění Plzeňského kraje do evropské ekonomiky. V kraji vzniká celá řada zahraničních firem, které mají k dispozici levnou pracovní sílu s vysokou kvalifikací. Rozvojem technické infrastruktury se vytváří prostor pro rozvoj investičních vztahů a přílivu zahraničního kapitálu do regionu. Z hlediska dopravních možností je velmi významné využití prostoru kolem dálnice D5 a jejich přivaděčů (výstavba průmyslových zón) a v místech dopravně snadno dostupných z dálnice D5. Z hlediska sociálního existují velké rozdíly v sociální úrovni ve městech a na venkově. Obchod a služby se stále více koncentrují do Plzně a jejího okolí a do ostatních větších měst, naopak obslužnost venkova klesá.

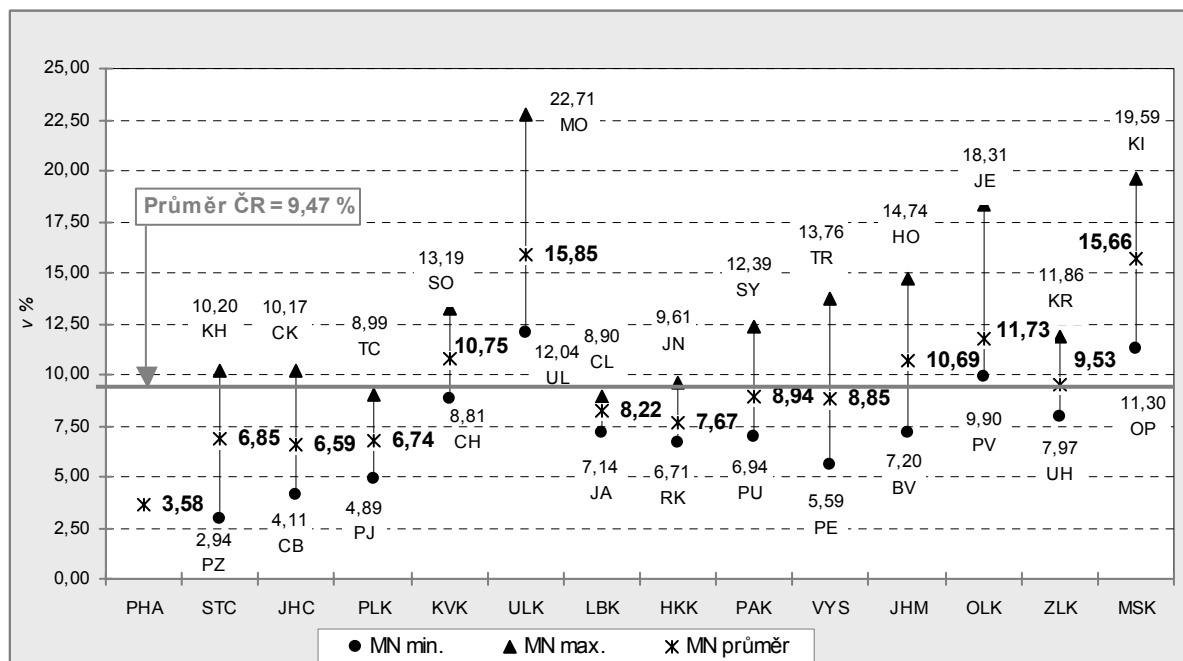
Nezaměstnanost

Údaje zpracované v této části kapitoly byly získány z MPSV. Od 1.7. 2004 byla změněna metodika ukazatele míry registrované nezaměstnanosti, který patří k nejdůležitějším ukazatelům pro hodnocení situace na trhu práce. Novou metodikou se hodnotově navzájem přiblížily oba ukazatele míry nezaměstnanosti, a to ukazatel míry obecné nezaměstnanosti (získaný z VŠPS) a ukazatel míry nezaměstnanosti (převzatý od MPSV). Nová definice výpočtu míry registrované nezaměstnanosti nahradila v čitateli neumístěné uchazeče (evidované u úřadu práce) za dosažitelné uchazeče o zaměstnání (evidované u úřadu práce). Dosažitelní uchazeči o práci jsou osoby, které mohou bezprostředně nastoupit do práce, kterým nebrání žádná objektivní překážka v nástupu do práce. Za dosažitelné uchazeče se považují lidé, kteří nejsou ve vazbě, ve výkonu trestu, nevykonávají základní, náhradní nebo civilní službu, nepobírají peněžitou pomoc v mateřství, hmotné zabezpečení po dobu mateřské dovolené, nejsou v pracovní neschopnosti, nejsou zařazeni do rekvalifikačních kurzů a nevykonávají krátkodobé zaměstnání. Z důvodu porovnatelnosti údajů časové řady let 2000 až 2004 byla v roce 2004 doplněna míra registrované nezaměstnanosti podle původní metodiky.

K 31.12.2004 dosáhla v Plzeňském kraji míra registrované nezaměstnanosti (podle původní metodiky) 7,41% (podle nové metodiky 6,74%). V pořadí krajů s nejnižší mírou registrované nezaměstnanosti se umístil Plzeňský kraj na třetím místě za Jihočeským krajem a před Středočeským krajem. Nižší míra nezaměstnanosti se vyskytovala pouze v Hl. městě Praze a v Jihočeském kraji. V České republice činila míra registrované nezaměstnanosti (podle původní metodiky) 10,33%, (podle nové metodiky) 9,47%.

V letech 2000 až 2003 se míra registrované nezaměstnanosti postupně zvyšovala, v časové řadě let 2000 až 2004 dosáhla v roce 2003 nejvyšší hodnoty (7,60%); v roce 2004 se i podle původní metodiky výpočtu poprvé snížila. Ve skutečnosti to znamená, že byl v roce 2004 zhruba každý 13 ze 100 ekonomicky aktivních obyvatel nezaměstnaný. V porovnání s rokem 2003 klesla míra registrované nezaměstnanosti o 0,19 procentních bodů.

Graf 12 – Míra nezaměstnanosti v krajích a okresech České republiky k 31.12.2004

V roce 2004 přispěl v Plzeňském kraji ke zlepšení situace na trhu práce vstup České republiky do EU. Výhodná poloha Plzeňského kraje (blízkost západní hranice) příznivě ovlivnila rozšíření počtu dalších zahraničních firem, a tím i rozšíření nabídky pracovních míst.

V roce 2004 byla v Plzeňském kraji nabídka volných pracovních míst nejvyšší, v absolutní míře dosáhla počtu 4 416 míst, index_{2004/2000} 128,7. Meziročně se počet volných pracovních zvýšil o 73,2%. Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo klesl z 5,4 v roce 2000 na 4,8 v roce 2004.

Tab. 4.3.6 Nezaměstnanost k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/2000	průměrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	13,6	3,2
z toho:							
ženy	9 495	9 611	10 362	11 211	11 144	17,4	4,1
občané se zdravotním postižením	2 334	2 526	2 663	2 954	3 023	29,5	6,7
absolventi a mladiství	1 955	1 865	2 056	2 016	1 840	-5,9	-1,5
Uchazeči o zaměstnání pobírající příspěvek v nezaměstnanosti	7 521	7 781	8 931	8 990	6 660	-11,4	-3,0
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	6,47	6,52	7,06	7,60	7,41	²⁾ 0,9	x
Volná pracovní místa celkem	3 431	3 534	2 651	2 550	4 416	28,7	6,5
z toho pro občany se zdravotním postižením	264	302	163	97	62	-76,5	-30,4
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	5,4	5,3	7,6	8,5	4,8	-11,8	-3,1

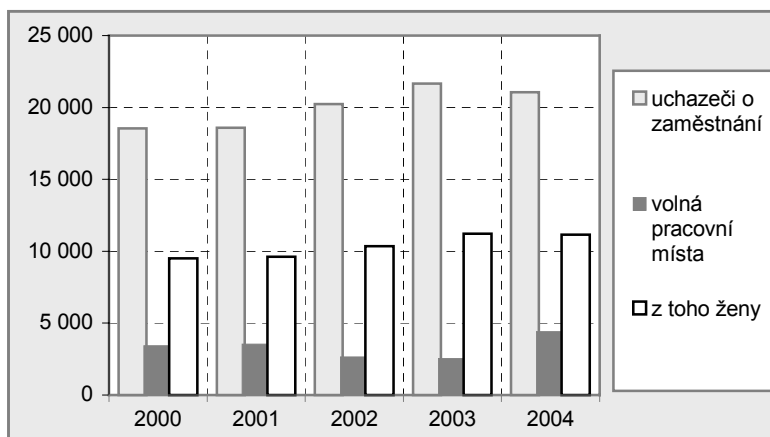
¹⁾ podle metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

V letech 2000 až 2003 se v Plzeňském kraji počet uchazečů o zaměstnání zvyšoval. V roce 2003 dosáhl nejvyššího počtu, o práci se ucházelo 21 650 uchazečů, tj. o 3 115 osob více než v roce 2000. V roce 2004 se začal počet uchazečů o práci snižovat a k 31.12. činil 21 051 uchazečů o zaměstnání. V rozmezí let 2000 až 2004 se zvýšil počet uchazečů o zaměstnání o 13,6%.

Graf 13- Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa

Zdroj: MPSV

V roce 2000 představoval počet žen z celkového počtu uchazečů o zaměstnání 51,2%, v roce 2004 52,9% žen. Podíl nezaměstnaných žen se mírně zvyšoval. Postavení žen na trhu práce není rovnocenné s postavením mužů. I když se kvalifikace žen neustále zvyšuje, zaměstnavatel při výběru uchazečů o zaměstnání upřednostňuje muže před ženami. Hlavní důvod spočívá v obavě zaměstnavatele, že žena odejde na mateřskou dovolenou, bude více zatížená péčí o rodinu. Absolventky vysokých škol často nejsou přijímány pod záminkou, že nemají dostatečnou praxi.

Nepříznivá situace na trhu práce se dotýká především občanů se zdravotním postižením, jejich počty se zvyšují. V roce 2000 činil počet uchazečů se zdravotním postižením 2 334 osob, v roce 2004 představoval 3 023 osob, tj. zvýšení o 29,5%. Počet volných míst pro osoby se zdravotním postižením se v průběhu let 2000 až 2004 neustále snižoval, zatímco v roce 2000 dosáhl celkového počtu 264, v roce 2004 se snížil na 62 volných pracovních míst, tj. pokles o 76,5%.

Příznivěji se vyvíjela situace na trhu práce u absolventů a mladistvých. V porovnání s předchozími roky (zejména 2002 a 2003) se v roce 2004 výrazně snížil v této skupině počet uchazečů o zaměstnání. Nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání ve skupině absolventů a mladistvých (2 056 osob) byl dosažen v roce 2002. V roce 2004 v porovnání s rokem 2002 klesl počet uchazečů o zaměstnání o 216 osob, tj. pokles o 10,5%. V časové řadě let 2000 až 2004 se počet uchazečů o zaměstnání ve skupině absolventů a mladistvých snížil o 115 osob, tj. o 5,9%. Zlepšení situace na trhu práce ve skupině absolventů a mladistvých je podmíněno jejich větší flexibilitou, ochotou stěhovat se za prací a většími jazykovými znalostmi. Další důvod, který příznivě ovlivnil přijímání absolventů a mladistvých, je dotace od státu, kterou dostává zaměstnavatel v případě přijetí absolventů a mladistvých do zaměstnaneckého poměru.

Tab. 4.3.7 Uchazeči o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/2000	průměrná roční	2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	13,6	3,2	100,0	100,0
v tom podle délky nezaměstnanosti:									
do 3 měsíců	5 459	5 702	5 951	5 849	6 078	11,3	2,7	29,5	28,9
3 - 6 měsíců	3 541	3 564	4 341	4 495	4 020	13,5	3,2	19,1	19,1
6 - 9 měsíců	1 855	1 824	2 058	2 192	2 243	20,9	4,9	10,0	10,7
9 - 12 měsíců	1 275	1 310	1 445	1 750	1 521	19,3	4,5	6,9	7,2
12 - 24 měsíců	3 255	2 614	2 629	3 257	2 946	-9,5	-2,5	17,6	14,0
nad 24 měsíců	3 150	3 566	3 802	4 107	4 243	34,7	7,7	17,0	20,2

Podle délky nezaměstnanosti tvoří nejpočetnější skupinu uchazeči o zaměstnání v délce nezaměstnanosti do 3 měsíců. V roce 2004 představoval podíl nezaměstnaných do 3 měsíců 28,9%. V porovnání s rokem 2000 se snížil tento podíl o 0,6 procentních bodů. V roce 2004 tvořily další početnou skupinu uchazeči o zaměstnání s dobou nad 24 měsíců (20,2%). V časovém rozmezí let 2000 až 2004 byl počet uchazečů o zaměstnání nad 24 měsíců nejrychleji rostoucí skupinou, průměrná roční změna dosáhla 7,7%, $\text{index}_{2004/2000}$ 134,7. Naopak počet uchazečů o zaměstnání od 12 měsíců do 24 měsíců představoval jedinou skupinu, která v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 dosáhla poklesu, celkově se počet uchazečů o zaměstnání v této skupině snížil o 9,5%, průměrná roční změna klesla o 2,5%.

Tab. 4.3.8 Uchazeči o zaměstnání podle věku k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	13,6	3,2	100,0	100,0
v tom ve věku:									
do 24	4 523	4 417	4 710	4 880	4 308	-4,8	-1,2	24,4	20,5
25 - 34	4 623	4 625	4 840	5 281	5 270	14,0	3,3	24,9	25,0
35 - 44	3 798	3 910	3 990	4 231	4 243	11,7	2,8	20,5	20,2
45 - 54	4 641	4 601	5 049	5 274	5 159	11,2	2,7	25,0	24,5
55 - 59	887	957	1 515	1 759	1 826	105,9	19,8	4,8	8,7
60 a více	63	70	122	225	245	288,9	40,4	0,3	1,2

V roce 2004 byly v Plzeňském kraji nejpočetněji zastoupeny uchazeči o zaměstnání ve věkové kategorii 25-34 let a 45-54 let. Věková kategorie 25-34 let činila ve struktuře uchazečů o zaměstnání celkem 25,0% a ve věkové kategorii let 45-54 let 24,5%. Další početnou skupinu tvořily uchazeči o zaměstnání ve věkové kategorii do 24 let (20,5 %) a ve věkové kategorii 35-44 let (20,2%). Nejméně početnou skupinu uchazečů o zaměstnání představovaly věkové kategorie uchazečů 55-59 let (8,7%) a 60let a více (1,2%). I když skupina uchazečů ve věku 60let a více byla z celkového počtu uchazečů nejmenší početnou skupinou, patřila v letech 2000 až 2004 k nejrychleji rostoucí skupině. Počet uchazečů o zaměstnání v této skupině vzrostl o 288,9%, průměrná roční změna činila 40,4%. Další rychle rostoucí skupinou v letech 2000 až 2004 byla skupina uchazečů o zaměstnání ve věku 55-59 let, zvýšení o 105,9%, průměrná roční změna 19,8%. Jedinou skupinu, kde se počet uchazečů o zaměstnání v rozmezí let 2000 až 2004 snížil, představovala věková kategorie do 24 let, pokles o 4,8%, průměrná roční změna dosahovala snížení o 1,2%.

V roce 2004 byly v Plzeňském kraji podle kvalifikační struktury nejpočetněji zastoupeny skupiny uchazečů o zaměstnání se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených (41,2%) a uchazeči se základním vzděláním a bez vzdělání (31,6%). Další početnou skupinu představovali uchazeči o zaměstnání s ÚSO vzděláním vč. vyučených s maturitou (19,9%). Uchazeči o zaměstnání vysokoškolským vzděláním činili (3,8%). K nejméně početným skupinám uchazečů o zaměstnání patřily skupiny s úplným středním všeobecným vzděláním (2,9%) a s vyšším odborným vzděláním (0,6%). V letech 2000 až 2004 se struktura uchazečů o zaměstnání podle vzdělání výrazně nezměnila. V porovnání s rokem 2000 se v roce 2004 nejvíce zvýšily absolutní počty uchazečů o zaměstnání podle vzdělání ve skupině středního vzdělání bez maturity vč. vyučených o (1 083 osob). Další početnou skupinu, která se v rozmezí let 2000 až 2004 v absolutních počtech zvyšovala, tvořili uchazeči o zaměstnání s ÚSO vzděláním vč. vyučených s maturitou o (589 osob) a se základním vzděláním vč. bez vzdělání o (505 osob). Po těchto skupinách uchazečů o zaměstnání se v absolutních počtech zvyšovala skupina vysokoškoláků o (210 osob). V letech 2000 až 2004 se v absolutních počtech nejméně zvýšily skupiny vyššího odborného vzdělání o (65 osob) a úplného středního všeobecného vzdělání o (64 osob).

Nejpočetnější skupina uchazečů o zaměstnání se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených vypovídá o tom, že tyto uchazeči v důsledku ekonomických a technických změn, spojených s restrukturalizací hospodářství, nenachází na trhu práce vhodná volná místa odpovídající jejich kvalifikaci. Jediné řešení, jak alespoň částečně snížit rostoucí počet uchazečů této skupiny, představuje nejen více investovat do rekvalifikačních kurzů, ale zřizovat pro tyto uchazeče takové rekvalifikační kurzy, které odpovídají vývoji poptávky na trhu práce. Zajímavou skupinu představují vysokoškoláci, jejichž rostoucí počty, vypovídají o zvolené formě studia, která neodpovídá požadavkům trhu práce. Rostoucí počty studentů v humanitních oborech najdou na trhu práce jistě horší uplatnění než studenti technických oborů.

Tab. 4.3.9 Kvalifikační struktura uchazečů o zaměstnání k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/ 2000	Struktura v %	
							2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	113,6	100,0	100,0
v tom:								
základní vzdělání vč. bez vzdělání	6 152	6 272	6 698	7 215	6 657	108,2	33,2	31,6
střední vzdělání bez maturity vč. vyučených	7 599	7 651	8 288	8 985	8 682	114,3	41,0	41,2
ÚSO vzdělání vč. vyučených s maturitou	3 599	3 431	3 875	4 006	4 188	116,4	19,4	19,9
úplné střední všeobecné vzdělání	551	525	570	586	615	111,6	3,0	2,9
vyšší odborné vzdělání	54	80	107	91	119	220,4	0,3	0,6
vysokoškolské vzdělání vč. vědecké výchovy	580	621	688	767	790	136,2	3,1	3,8

V roce 2004 dosáhla **v okrese Domažlice** míra registrované nezaměstnanosti 6,80% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na třetí místo. V rozmezí let 2000-2004 míra registrované nezaměstnanosti vzrostla o 2,57 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání se zvýšil o 66,6%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 2,4 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 7,3 uchazeče.

I když se míra registrované nezaměstnanosti v posledních třech letech zhoršila, stále její nízkou úroveň ovlivňuje výhodné sousedství okresu se SRN a částečně i přísun zahraničního kapitálu. V průběhu posledních třech let se zhoršovala snižováním pracovních příležitostí v SRN, snižováním počtu zaměstnanců v zemědělství z důvodu efektivní výroby, zánikem firmy SANMINA – SCI, CZECH REPUBLIC v Bělé pod Radbuzou (výroba kabelů a vodičů), snižováním jednodušších výrobních činností na východ za levnější pracovní silou, snižováním počtu vojenských posádek.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Klatovy** míra registrované nezaměstnanosti 9,16% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na šesté (předposlední) místo. V rozmezí let 2000-2004 míra registrované nezaměstnanosti vzrostla o 2,99 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání se zvýšil o 37,7%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 4,1 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 6,9 uchazeče.

Míra registrované nezaměstnanosti se v posledních třech zvyšovala. K nedostatku pracovních míst přispívá velký počet malých venkovských sídel, špatná dopravní obslužnost, nízká hustota obyvatelstva a obtížné přírodní podmínky (vyšší nadmořská výška). K hlavním důvodům patřilo omezení pracovních příležitostí v SRN, snižování počtu pracovních příležitostí ve firmách JOKA s.r.o. a PARAT z důvodu přesunu výroby na východ za účelem získání levnější pracovní síly.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Plzeň-město** míra registrované nezaměstnanosti 7,13% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na čtvrté místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti snížila o 0,16 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání se snížil o 7,5%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 135,8%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 6,1 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 2,4 uchazeče.

Míra registrované nezaměstnanosti v období let 2000 až 2003 vzrůstala, v roce 2003 dosáhla nejvyšší hodnoty 7,65%. V roce 2004 se situace vyvíjela příznivěji (nejlépe v celém Plzeňském kraji), míra registrované nezaměstnanosti klesla o 0,52 procentního bodu. Ke zlepšení podmínek na trhu práce přispěla v okrese Plzeň-město nejen výhodná poloha města Plzně, ale i solidní infrastruktura hlavního města Plzeňského kraje, která představuje dobré zázemí ke vzniku dalších podniků na jejím území.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Plzeň-jih** míra registrované nezaměstnanosti 5,37% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na první místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti zvýšila o 0,53 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 21,5%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 22,0%. V roce 2000 i 2004 připadlo na 1 volné pracovní místo 5,8 uchazeče.

V průběhu let 2000 až 2004 přispělo k nízké nezaměstnanosti v okrese Plzeň-jih v porovnání s ostatními okresy Plzeňského kraje stabilní podnikatelské prostředí, které je ovlivněno především blízkostí města Plzně. Okolí města Plzně představuje dobré podmínky pro vznik podniků v jejím okolí. K dalším faktorům nízké nezaměstnanosti přispívá ochota obyvatel dojíždět za prací do Plzně (solidní dopravní obslužnost), osidlování okresu plzeňskými obyvateli (výstavba rodinných domů), kteří jsou trvale zaměstnáni v Plzni, a tím i částečně ovlivňují nízkou nezaměstnanost v okrese Plzeň-jih.

V roce 2004 dosáhla v okrese **Plzeň-sever** míra registrované nezaměstnanosti 6,50% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na druhé místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti zvýšila o 0,82 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 15,7%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 5,9%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 8,0 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 8,7 uchazeče.

Blízkost města Plzně, ochota obyvatel dojíždět za prací přispívají k udržení relativně nízké míry nezaměstnanosti. Faktory, které přispívají k relativně nízké míře nezaměstnanosti jsou obdobné jako v okrese Plzeň-jih.

V roce 2004 dosáhla v okrese **Rokycany** míra registrované nezaměstnanosti 7,86% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na páté místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti snížila o 0,06 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 1,8%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 18,3%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 16,5 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 14,2 uchazeče.

I když se počet volných míst zvýšil, nepatří okres Rokycany k Plzeňským okresům se stabilní mírou nezaměstnanosti, pouze malá část obyvatel okresu Rokycany v blízkosti kolem dálnice D5 (výstavba průmyslových zón) má lepší podmínky k získání pracovních míst. Na trvale vysokou nezaměstnanost obyvatel, žijících v ostatních částech okresu zejména v obcích v údolí řeky Berounky a v jihovýchodní části okresu v oblasti Brd, působí špatné dopravní spojení. V průběhu let 2000 až 2004 přispěly k vysoké nezaměstnanosti okresu firmy Favorit a Železářny Hrádek, které nevyplácely svým zaměstnancům mzdy, zaměstnanci tyto firmy postupně opouštěli a zůstávali ve velké míře bez dalších pracovních příležitostí. K dalším příčinám rostoucí nezaměstnanosti patřilo i rušení vojenských posádek.

V roce 2004 dosáhla v okrese **Tachov** míra registrované nezaměstnanosti 9,60% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na poslední sedmé místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti zvýšila o 1,06 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 15,3%. V průběhu let 2000 až 2004 se snížil počet volných pracovních míst o 37,9%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 4,8 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 9,0 uchazeče.

K nízké nezaměstnanosti v okrese Tachov přispívá celá řada nepříznivých faktorů: nejnižší hustota obyvatel v Plzeňském kraji, velká část okresu dosahuje vyšší nadmořské výšky, tyto oblasti jsou zastoupeny malým výskytem venkovských sídel, v těchto oblastech existuje i špatná dopravní obslužnost, a s tím související nižší počet podnikatelských záměrů v okrese. Zvyšování efektivity v existujících firmách, v řadě případů souvisí i se snahou zaměstnávat větší počet cizinců, kteří představují pro výrobce levnější pracovní sílu.

Tab. 4.3.10 Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. podle okresů
(podle metodiky platné do 30. 6. 2004)

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000 v bodech	v %
Česká republika	8,78	8,90	9,81	10,31	10,33	1,55	
Plzeňský kraj	6,47	6,52	7,06	7,60	7,41	0,94	
Domažlice	4,23	4,60	6,12	6,76	6,80	2,57	
Klatovy	6,17	6,41	7,41	8,42	9,16	2,99	
Plzeň-město	7,29	7,20	7,40	7,65	7,13	-0,16	
Plzeň-jih	4,84	4,93	5,21	5,38	5,37	0,53	
Plzeň-sever	5,68	5,69	6,37	6,87	6,50	0,82	
Rokycany	7,92	7,46	7,52	8,31	7,86	-0,06	
Tachov	8,54	8,84	9,23	10,24	9,60	1,06	

V rámci krajů České republiky lze nezaměstnanost v Plzeňském kraji hodnotit příznivě. V Plzeňském kraji se vyskytují oblasti s celkově příznivým vývojem nezaměstnanosti: Plzeň-jih, Plzeň-sever a Plzeň-město a ostatní oblasti okresů, které leží v blízkosti dálnice D5. Vysoká nezaměstnanost v ostatních částech okresu Plzeňského kraje souvisí s obtížnými přírodními podmínkami, řídkým osídlením a se špatnou dopravní obslužností. V letech 2000 až 2004 byla rostoucí míra nezaměstnanosti ovlivněna především rušením vojenských posádek, snahou zaměstnavatelů zefektivnit výrobu zaměstnáváním většího počtu cizinců a přesunem jednodušších výrob na východ.

4.4. Školství

V roce 2004 tvořilo síť předškolních a školských zařízení v Plzeňském kraji 258 mateřských škol, 210 základních škol, 14 gymnázií, 33 středních odborných škol a 27 středních odborných škol. Vysokoškolské vzdělání v kraji poskytovala Západočeská univerzita na svých 7 fakultách a Vysoká škola v Plzni, obecně prospěšná společnost s bakalářským studiem zdravotních oborů a lékařská fakulta Univerzity Karlovy.

Tab. 4.4.1 Mateřské a základní školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Mateřské školy	304	299	291	262	258	-46
třídy	656	651	652	665	651	-5
učitelé	1 265	1 238	1 233	1 265	1 249	-16
děti	14 426	14 254	14 466	15 004	14 876	450
Základní školy	219	216	213	210	207	-12
třídy	2 520	2 463	2 399	2 332	2 238	-282
učitelé	3 549	3 502	3 441	3 395	3 266	-283
žáci	54 842	53 441	51 774	49 758	47 641	-7 201

V časové řadě let 2000 až 2004 se snížil počet mateřských škol, tříd a učitelů. Ve většině případů se snižování počtu mateřských škol týkalo především jejich slučování. Počet dětí navštěvujících mateřskou školu se nepatrně zvyšoval. V roce 2004 se v porovnání s rokem 2000 vyskytoval větší počet dětí ve věkové skupině 3 a 4 let. Růst dětí v nižších věkových skupinách souvisí s přechodně nepatrně zvýšenou porodností, protože do věku matek se dostávají populačně silnější ročníky. Počet dětí na jednu třídu se zvýšil z 22 dětí v roce 2000 na 23 dětí v roce 2004.

Sociální vývoj

V základním školství se snižoval počet škol, tříd, učitelů a žáků. Počet dětí, které navštěvují základní školu, klesl v rozmezí let 2000-2004 o 7 201 dětí, což se nepříznivě projevilo ve slučování a rušení škol. Počet dětí na jednu třídu se prakticky nezměnil. V roce 2000 připadlo zhruba na jednu třídu 22 dětí, v roce 2004 přibližně 21 dětí. Na úbytek žáků v základním školství má vliv nepříznivý demografický vývoj. Silnější ročníky opouští základní školy a nastupují generace narozené v období s nižší porodností. Tento trend potrvá i v budoucnosti, podle populační prognózy do roku 2050 bude i nadále hlavním faktorem snížení počtu obyvatel relativně nízká porodnost, která přispěje k významnému populačnímu stárnutí.

Ve středním školství se počet studentů i učňů zvyšoval. V rozmezí let 2000 až 2004 vzrostl počet studentů na středních odborných školách o 8,2% a na gymnáziích o 3,3%. Zvýšený počet studujících na středních školách potvrzuje rostoucí poptávku po kvalitnějším vzdělání a snahu po lepším uplatnění absolventů na trhu práce. Počet studentů připadajících na jednu třídu se prakticky nezměnil. Na střední odborné škole připadlo na jednu třídu 27 studentů a na gymnáziu 28 studentů.

Plzeňský kraj patří především ke krajům s průmyslovou tradicí, kde uplatnění dělnických profesí na trhu práce má svůj klíčový význam, v důsledku toho se během pětiletého období počet učňů zvýšil o 3,5%. V roce 2000 připadlo na jednu třídu přibližně 22 učňů, v roce 2004 v průměru 24 učňů. V učňovském školství budou v budoucím rozvoji podporovány zejména obory strojírenské, stavební a kovodělné.

Tab. 4.4.2 Střední školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Střední odborná učiliště						
třídy	29	28	28	28	27	-2
učitelé	454	424	418	434	433	-21
mistři odborného výcviku	584	571	603	665	721	137
uční	409	392	408	393	388	-21
	9 889	10 145	10 108	10 302	10 239	350
Gymnázia						
třídy	14	14	14	14	14	0
učitelé	226	227	240	233	231	5
studenti	516	512	533	557	533	17
	6 353	6 376	6 656	6 624	6 564	211
Střední odborné školy						
třídy	32	33	34	33	33	1
učitelé	388	380	391	396	413	25
studenti	1 016	1 037	1 120	1 131	1 176	160
	10 416	10 443	10 511	10 882	11 272	856
Vyšší odborné školy						
studijní skupiny	5	5	5	5	5	0
učitelé	42	46	45	48	44	2
studenti	158	155	125	132	117	-41
	897	1 045	1 024	1 113	1 046	149

Plzeňské vyšší odborné školy patří ke školám s perspektivním rozvojem. Podpora existujících vyšších odborných škol, přispěla k vyššímu počtu studujících na těchto školách. V časové řadě let 2000 až 2004 se počet studujících na vyšších odborných školách zvýšil o 16,6%.

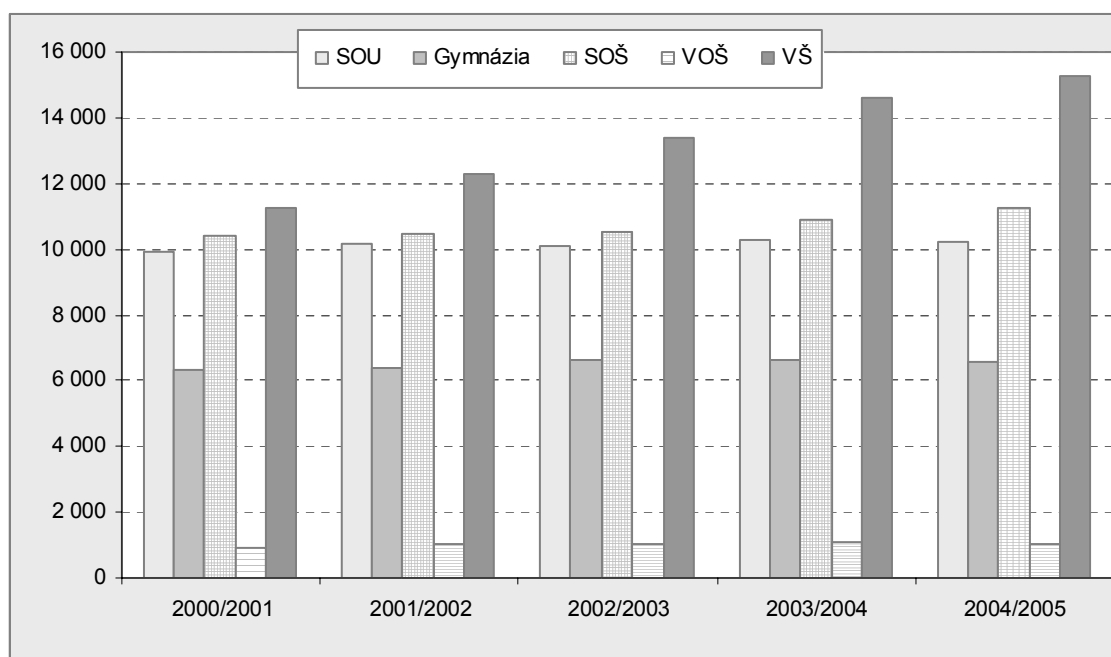
Tab. 4.4.3 Vysoké školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Vysoké školy	1	1	2	2	2	1
fakulty	7	7	7	7	7	0
studenti se státním občanstvím ČR	11 243	12 271	13 368	14 594	15 287	4 044
v bakalářském programu	2 126	2 380	3 372	4 889	6 147	4 021
v magisterském programu	8 668	9 345	9 374	8 921	8 249	-419
v doktorském programu	449	546	622	784	891	442
studující cizinci	302	352	389	426	525	223
další vzdělávání	357	1 859	634	629	541	184
v tom:						
veřejné vysoké školy	1	1	1	1	1	-
fakulty	7	7	7	7	7	-
studenti	11 545	12 623	13 647	14 744	15 383	3 838
soukromé vysoké školy	-	-	1	1	1	-
fakulty	-	-	-	-	-	-
studenti	-	-	110	276	427	-
státní vysoké školy	-	-	-	-	-	-
fakulty	-	-	-	-	-	-
studenti	-	-	-	-	-	-

V létech 2000 až 2004 se výrazně zvyšoval počet studentů studujících na vysokých školách. V Plzeňském kraji vzrostl počet studentů se státním občanstvím ČR studujících na vysokých školách o 36,0%. Počet míst v bakalářském studiu byl podstatně rozšířen, a tím se zvýšil počet studujících v bakalářském studijním programu. V roce 2004 se v porovnání s rokem 2000 zvýšil počet studujících v bakalářském studijním programu o 189,1%. Vzhledem k tomu, že pouze část studentů bakalářského studia pokračuje v dalším magisterském studiu, počet studentů v magisterském se v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 snížil o 4,8%.

Graf 14 - Studenti středních a vysokých škol

Západočeská univerzita vznikla v roce 1991 a v současné době má sedm fakult: aplikovaných věd, ekonomickou, elektrotechnickou, filozofickou, pedagogickou, právní a strojní. Od září 1993 je na univerzitě ve shodě s požadavky Evropské unie zaveden kreditní systém studia, který umožňuje studentům se samostatně rozhodovat o studijní zátěži. V akademickém roce 1996-97 prošly technické fakulty úspěšnou akreditací Evropské federace národních inženýrských asociací a jejich absolventi mohou získat při splnění určitých podmínek titul euroinženýr (EUR ING).

Výzkum a vývoj se stává vedle vzrůstající odborné kvality důležitějším zdrojem finančních prostředků, která univerzita nezbytně potřebuje ke své činnosti. Univerzita je těsně spjata s vědecko-technickým parkem (VTP), který byl založen v roce 1996. Dlouhodobý strategický výhled umožní Západočeské univerzitě začlenění do evropského vzdělávacího a výzkumného prostoru.

Od roku 1945 je v Plzni umístěna lékařská fakulta Univerzity Karlovy, kde posluchači mohou studovat ve dvou studijních oborech všeobecném lékařství a stomatologii. Vzdělání ve zdravotnických oborech umožňuje soukromá neuniverzitní škola Vysoká škola v Plzni, o.p.s.

Vývoj počtu mateřských škol odpovídal v období 2000 až 2004 demografickému vývoji. Tendence vývoje v počtu těchto zařízení byly obdobné, jak v Plzeňském kraji, tak v České republice. Počet mateřských škol se v důsledku slučování snižoval, i když v posledních dvou letech se počet dětí zvyšoval, což bylo ovlivněno přechodně nepatrně zvýšenou porodností a výskytem většího počtu dětí především v nižších věkových skupinách. Počet dětí připadajících na jednu třídu byl prakticky shodný v celé časové řadě, jak v Plzeňském kraji, tak v České republice. V příštím vývoji bude počet dětí znovu ubývat, protože se do věků matek budou postupně dostávat populačně slabší ročníky.

V základním školství se snižoval počet základních škol, protože ubýval počet žáků vlivem nepříznivé demografické situace. Základní školy se slučovaly, nebo rušily. Úbytek žáků v nižších ročnících bude přechodně vystřídán nepatrným přírůstkem, ale v budoucím vývoji bude jejich počet znovu klesat. V Plzeňském kraji i v České republice bude mít v příštích letech vývoj základního školství přibližně stejnou tendenci.

4.5. Zdravotnictví

V polovině roku 2004 byl v České republice pozastaven převod krajských nemocnic a obchodní (akciové) společnosti vlastněné výhradně krajem. Ve státním sektoru zůstalo 30% veškeré nemocniční kapacity (nemocnice přímo řízené ministerstvem zdravotnictví a ostatními centrálními orgány). Lůžková kapacita nestátních nemocnic (70%) byla rozdělena mezi zařízení spravovaná krajem (41%), městem nebo obcí (8%) a zařízení privátní (21%).

Tab. 4.5.1 Vybrané ukazatele zdravotnictví

Zdroj: ÚZIS

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Lékaři celkem (přepočtené osoby)	2 216	2 261	2 305	2 314	2 341	125
z toho v nestátních zařízeních	1 512	1 285	1 323	1 611	1 632	120
Lékaři na 1 000 obyvatel	4,0	4,1	4,2	4,2	4,3	0,3
Střední zdravotničtí pracovníci (přepočtené osoby)	6 087	6 237	6 361	6 290	6 052	-35
Lůžka v nemocnicích	3 748	3 829	3 597	3 591	3 581	-167
Lůžka v odborných léčebných ústavech	1 910	1 881	1 881	1 883	1 883	-27
z toho v léčebnách dlouhodobě nemocných	340	340	340	340	340	0
Lékárny a výdejny ¹⁾	110	114	115	119	134	24
Samostatné ordinace lékařů ¹⁾	1 041	1 054	1 081	1 094	1 089	48
pro dospělé	239	240	240	241	241	2
pro děti a dorost	106	107	108	105	104	-2
stomatologů	321	319	316	317	315	-6
gynekologů	58	61	68	68	66	8
specialistů	317	327	349	363	363	46
Ostatní samostatná zdravotnická zařízení ¹⁾	165	173	173	176	178	13
Hospitalizovaní	104 535	106 556	108 832	108 815	111 690	7 155
Průměrná ošetrovací doba ve dnech	9,2	9,0	8,9	8,7	8,5	-0,7

¹⁾ bez detašovaných pracovišť

Sociální vývoj

V Plzeňském kraji v roce 2004 zabezpečovalo ve zdravotnictví lůžkovou péči 11 nemocnic s 3 581 lůžky a 5 odborných léčebných ústavů s počtem 1 883 lůžek. Celkový počet lékařů (přepočtené osoby) dosáhl počtu 2 341, z toho v nestátních zařízeních bylo zaměstnáno 1 632, tj. 69,7%.

V časové řadě let 2000 až 2004 se v Plzeňském kraji zvýšil počet lékařů (přepočtené osoby) o 125, tj. o 5,6% a z toho počet lékařů pracujících v nestátním zařízení o 120, tj. 7,9 %. Celkově se zlepšila zdravotní péče v počtu pacientů připadajících na 1 lékaře. Počet osob připadajících na jednoho lékaře se snížil o 14. Nejvíce se zlepšil stav v počtu pacientů, kteří připadli na jednoho lékaře specialistu, pokles o 304. Počet středních zdravotních pracovníků (přepočtené osoby) se snížil o 35, tj. o 0,6%.

Ve většině okresů Plzeňského kraje se v roce 2004 ve srovnání s rokem 2000 počet obyvatel připadajících na jednoho lékaře snižoval s výjimkou okresů Klatovy, Rokycany a Tachov. Nejvíce se zhoršila situace v okres Tachov, kde se počet obyvatel připadajících na jednoho lékaře zvýšil o 64. Ke zhoršení zdravotní péče v okrese Tachov přispělo uzavření nemocnice v Plané u Mariánských Lázní.

V roce 2004 se v Plzeňském kraji v porovnání s rokem 2000 snížil počet lůžek v nemocnicích o 167, tj. pokles o 4,6%. V roce 2000 připadlo na jedno lůžko v nemocnici 147 obyvatel, v roce 2004 se počet obyvatel připadajících na jedno lůžko v nemocnicích zvýšil na 153. Dlouhodobý pokles počtu lůžek byl způsoben tlakem státu na nemocnice, aby snižovaly počty lůžek na málo využitých odděleních, a tím docházelo k úsporám finančních prostředků. V roce 2004 klesla v České republice lůžka akutní péče o 2,8%. Pokles lůžek akutní péče byl částečně kompenzován růstem ošetrovatelských lůžek.

Počet hospitalizovaných se zvyšoval, zatímco průměrná ošetrovací doba ve dnech se zkracovala, a tím se zlepšoval ukazatel využití lůžek ve dnech. Počet hospitalizovaných v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 vzrostl o 6,8%, průměrná ošetrovací doba ve dnech poklesla o 0,7 dne, využití lůžkového fondu v nemocnicích ve dnech se zvýšilo o 3,1%.

V rozmezí let 2000 až 2004 se nejvíce rozšiřoval počet lékáren a výdejen léků (index $_{2004/2000}$ 121,8) počet privátních ordinací lékařů specialistů (index $_{2004/2000}$ 114,5) a gynekologů (index $_{2004/2000}$ 113,8).

Tab. 4.5.2 Kalendářní dny pracovní neschopnosti podle příčiny a podle okresů

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Kalendářní dny pracovní neschopnosti	5 644 176	5 998 927	5 774 778	5 817 202	5 073 060	-10,1	-2,6	100,0	100,0
v tom podle příčiny:									
pro nemoc	5 038 704	5 339 211	5 120 106	5 168 039	4 448 831	-11,7	-3,1	89,3	87,7
pro pracovní úrazy	248 597	274 014	264 658	259 265	265 678	6,9	1,7	4,4	5,2
pro ostatní úrazy	356 875	385 702	390 014	389 898	358 551	0,5	0,1	6,3	7,1
v tom podle okresů:	5 644 176	5 998 927	5 774 778	5 817 202	5 073 060				
Domažlice	502 036	543 074	533 497	515 532	432 553	-13,8	-3,7	8,9	8,5
Klatovy	787 778	919 555	751 396	765 913	663 047	-15,8	-4,2	14,0	13,1
Plzeň-město	2 213 879	2 306 007	2 275 879	2 287 041	2 075 795	-6,2	-1,6	39,2	40,9
Plzeň-jih	579 231	630 643	631 406	641 880	518 742	-10,4	-2,7	10,3	10,2
Plzeň-sever	563 901	651 802	614 914	642 918	523 205	-7,2	-1,9	10,0	10,3
Rokycany	424 251	418 684	408 796	395 131	310 183	-26,9	-7,5	7,5	6,1
Tachov	573 100	529 162	558 890	568 787	549 535	-4,1	-1,0	10,2	10,8

Nejnižšího procenta průměrné pracovní neschopnosti bylo dosaženo v roce 2004, v porovnání s rokem 2000 se snížilo o 0,460 procentního bodu. Snižování průměrného pracovního procenta pracovní neschopnosti bylo ovlivněno snížením kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc a snížením počtu nemocensky pojištěných pracovníků. V roce 2004 se v porovnání s rokem 2000 snížil počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc o 11,7%, počet nemocensky pojištěných klesl o 3,2%. Průměrné procento pracovní neschopnosti pro nemoc bylo nižší o 0,506 procentního bodu.

Sociální vývoj

Průměrná procenta pracovní neschopnosti pro pracovní úraz a pro ostatní úraz se v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 nepatrně zvýšila. Průměrné procento pro pracovní úraz vzrostlo o 0,030 procentního bodu a průměrné procento pro ostatní úraz o 0,016 procentního bodu. Vliv obou procent měl zanedbatelný vliv na celkovou výši průměrného procenta pracovní neschopnosti.

V časové řadě let 2000 až 2004 bylo i ve všech okresech Plzeňského kraje dosaženo nejnižšího průměrného procenta pracovní neschopnosti v roce 2004. Nejvyšší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo zaznamenáno v okresech Tachov (6,939) a Plzeň-sever (6,924), naopak nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo zjištěno v okresech Plzeň-město (5,577) a v okrese Rokycany (5,847).

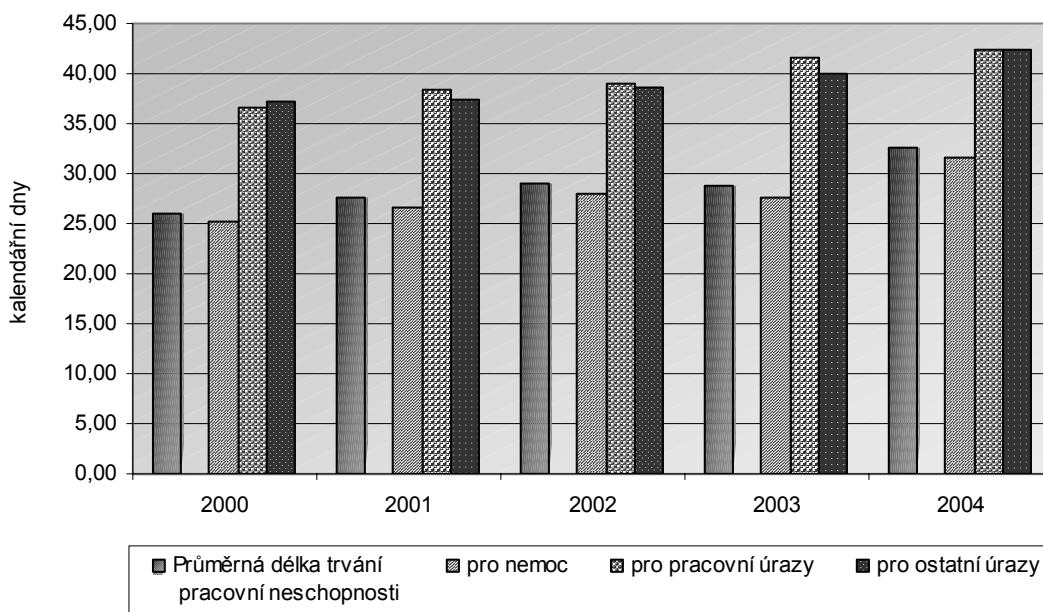
Jestliže provedeme hodnocení rovnoměrnosti vývoje delší časové řady v létech 1990 až 2004 v ukazatelích nově hlášené případy pracovní neschopnosti a počet kalendářních dnů pomocí variačního koeficientu za Českou republiku a Plzeňský kraj, zjišťujeme, že oba soubory jsou prakticky přibližně stejně rovnoměrné. Variabilita souboru v ukazateli nově hlášené případy pracovní neschopnosti dosáhla u České republiky 11,29% a v Plzeňském kraji 11,54%, v ukazateli počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti představovala u České republiky 6,89% a v Plzeňském kraji 6,52%. Tendence vývoje v obou těchto ukazatelích vypovídají o přibližně stejném vývoji, jak v České republice, tak v Plzeňském kraji.

Tab. 4.5.3 Průměrné procento pracovní neschopnosti podle příčiny a podle okresů

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000 v bodech
Průměrné procento pracovní neschopnosti	6,481	7,050	6,827	6,927	6,021	-0,460
v tom podle příčiny:						
pro nemoc	5,786	6,275	6,053	6,154	5,280	-0,506
pro pracovní úrazy	0,285	0,322	0,313	0,309	0,315	0,030
pro ostatní úrazy	0,410	0,453	0,461	0,464	0,426	0,016
v tom podle okresů:						
Domažlice	6,244	6,804	6,943	6,949	6,006	-0,238
Klatovy	6,463	7,773	6,572	6,850	6,125	-0,338
Plzeň-město	6,104	6,435	6,367	6,454	5,577	-0,527
Plzeň-jih	6,853	7,638	7,652	7,519	6,303	-0,550
Plzeň-sever	6,828	7,606	7,368	7,780	6,924	0,096
Rokycany	7,212	7,340	7,182	7,209	5,847	-1,365
Tachov	7,164	7,654	7,517	7,427	6,939	-0,225

V roce 2004 dosahovaly největšího průměrného procenta pracovní neschopnosti podle odvětví OKEČ zemědělství, lesnictví rybolov a chov ryb (7,774) a těžba nerostných surovin a zpracovatelský průmysl (7,532). Naopak nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo vykázano v odvětvích vzdělávání (3,771) a ve výrobě rozvodu elektřiny, plynu a tepelné energie (4,002).

Porovnáme-li rok 2004 s rokem 2000 klesal počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti rychleji ($\text{index}_{2004/2000}$ 71,9) než počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ($\text{index}_{2004/2000}$ 89,9). Z těchto příčin se průměrná doba trvání jednoho případu prodlužovala. Zatímco v roce 2000 byla průměrná délka jednoho případu 26,10 dne, v roce 2004 dosáhla průměrná délka trvání jednoho případu 32,64 dne, tj. v průměru zvýšení o 6,54 dne.

Graf 15 – Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti podle příčiny pracovní neschopnosti

Snižování nově hlášených případů pracovní neschopnosti souvisí s tím, že většina lidí při jednodušších onemocněních, si buď vezme dovolenou, a nebo z finančních důvodů (nízká procentní sazba za první tři dny pracovní neschopnosti) nezůstávají v pracovní neschopnosti. Rovněž podnikatelé čerpají pracovní neschopnost v omezené míře. Prodlužování průměrné délky trvání jednoho případu je ovlivněno i tím, že někteří lidé podcenili první onemocnění, pracovní neschopnost nečerpali a jejich další onemocnění si často vyžádá i delší pracovní neschopnost. Pracovní neschopnost si obvykle prodlužují i ti zaměstnanci, kterým z důvodu reorganizace podniku hrozí výpověď. Onemocnění těchto zaměstnanců s následným prodloužením pracovní neschopnosti jim umožní oddálit ukončení pracovního poměru. V roce 2004 se výrazně prodloužila pracovní neschopnost i u onemocnění, která vyžadují dlouhodobější léčení (novotvary, duševní poruchy a poruchy chování, nemocí oběhové soustavy a nemocí svalového a kosterní soustavy).

Nepříznivý vývoj pracovní neschopnosti v letech 2000 až 2003 se v roce 2004 zlepšil. Tendence vývoje pracovní neschopnosti v kraji odpovídá přibližně celorepublikovému trendu. Průměrné procento pracovní neschopnosti dosáhlo v uplynulých pěti letech v roce 2004 v České republice a ve všech krajích nejnižší úroveň. V roce 2004 bylo průměrné procento pracovní neschopnosti mírně nad celorepublikovým průměrem, v České republice činilo 5,857. V rámci krajů se Plzeňský kraj umístil na šestém místě. Nejnižšího průměrného procenta pracovní neschopnosti bylo dosaženo v Hl. městě Praze (4,605) a naopak nejvyššího ve Zlínském kraji (6,883). Statistická data ve zdravotnictví nepostihují všechny změny v kvalitě péče, dlouhodobý nárůst kvality zdravotnické péče se odráží spíše v demografických charakteristikách, jako je naděje dožití a zemřelí podle příčin smrti.

4.6. Sociální péče

V časové řadě let 2000 až 2004 zaznamenal Plzeňský kraj v oblasti sociální péče zvýšený nárůst především v domech s pečovatelskou službou a v dětských domovech. Počet domů s pečovatelskou službou vzrostl zhruba o 59,0 % a počet bytových jednotek v nich o 101,8%, počet dětských domovů o 75,0 a počet míst v dětských domovech o 102,5%. K hodnocení počtu zařízení sociální péče byly použity údaje z Městské obecní statistiky (MOS).

Tab. 4.6.1 Zařízení sociální péče k 31. 12.

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Ústavy sociální péče pro dospělé místa	5 894	5 904	7 996	6 785	8 1026	3 132
Ústavy sociální péče pro mládež místa	8 856	8 864	8 847	8 923	8 923	0 67
Domovy důchodců místa	11 965	12 1 018	12 1 016	18 1 422	15 1 123	4 158
Domovy - penziony pro důchodce místa	9 896	9 892	10 809	9 884	9 884	0 -12
Domy s pečovatelskou službou bytové jednotky	39 762	43 853	60 1 553	60 1 503	62 1 538	23 776
Ostatní zařízení sociální péče místa	11 239	16 287	18 276	12 259	14 367	3 128
Dětské domovy místa	8 364	8 364	8 364	9 473	14 737	6 373

V Plzeňském kraji připadlo v roce 2004 na 1000 osob starších 65 let 14 míst v domovech důchodců, v penzionech pro důchodce 11 míst. V porovnání s rokem 2000 se situace v roce 2004 příliš nezlepšila, na 1000 obyvatel starších 65 let se zvýšil počet míst v domovech důchodců o 2, v penzionech pro důchodce se počet míst nezvýšil.

V roce 2004 v porovnání s rokem 2000 narůstaly počty žadatelů o umístění v domově důchodců a v penzionu pro důchodce; v domově důchodců o 114,7% a v penzionu pro důchodce o 14,1%.

Počet bytových jednotek v domech s pečovatelskou službou připadajících na 1 000 osob ve věku 65 let a více se v roce 2004 zvýšil v porovnání s rokem 2000 o 9, tj. zvýšení o 97,9 procentních bodů. Počet osob, kterým byla poskytnuta pečovatelská služba, vzrostl o 557 osob, tj. o 7,5% více. Výdaje na pečovatelskou službu stouply z 51 067 tis. Kč v roce 2000 na 71 308 tis. Kč v roce 2004, tj. zvýšení o 39,6%. Ačkoli se počet domů s pečovatelskou službou zvyšoval, neodpovídal poptávce žadatelů o byt v domě s pečovatelskou službou. V porovnání s rokem 2000 představoval počet neuspokojených žadatelů o byt v domě s pečovatelskou službou vzestup o 50,0%. Vlivem nepříznivé demografické situace, kdy se počet stárnoucích obyvatel neustále zvyšuje, porostou i požadavky o tento druh služby.

Hodnotíme-li síť zařízení sociální péče ukazatelem na 1 000 obyvatel starších 65 let, pak v porovnání s Českou republikou je situace horší v Plzeňském kraji v počtu míst v domovech důchodců a v počtu bytových jednotek v domovech s pečovatelskou službou. V porovnání s Českou republikou je v Plzeňském kraji na 1 000 obyvatel starších 65 let méně o 12 míst v domovech důchodců a o 4 bytové jednotky v domovech s pečovatelskou službou. Pouze v počtu míst v penzionech pro důchodce na 1 000 obyvatel starších 65 let dosahuje Plzeňský kraj nepatrně vyššího počtu než Česká republika. V Plzeňském kraji připadá na 1 000 obyvatel starších 65 let 11 míst, zatímco v České republice 9 míst.

V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji 142 551 příjemců důchodů, z toho 53,3% pobíralo starobní plný důchod, 12,1% invalidní plný, 23,3% vdovský včetně kombinovaných, 3,5% vdovecký včetně kombinovaných a 1,8 % sirotčí důchod. Ve struktuře podle pohlaví představovaly ženy 62% z celkového počtu příjemců. Celkově se počet příjemců důchodů zvýšil ($\text{index}_{2004/2000}$ 101,9). Nejvíce se zvýšil počet příjemců důchodů invalidních částečných, v porovnání s rokem 2000 o 21,0%.

V roce 2004 činil průměrný důchod 7 127 Kč, v porovnání s rokem 2000 vzrostl o 15,4%. Průměrný starobní plný důchod dosáhl výše 7 231 Kč, ($\text{index}_{2004/2000}$ 115,5). Průměrná výše starobních plných důchodů byla 8 064 Kč u mužů, 6 555 Kč u žen.

Tab. 4.6.2 Vybrané ukazatele sociálního zabezpečení

Zdroj: MPSV

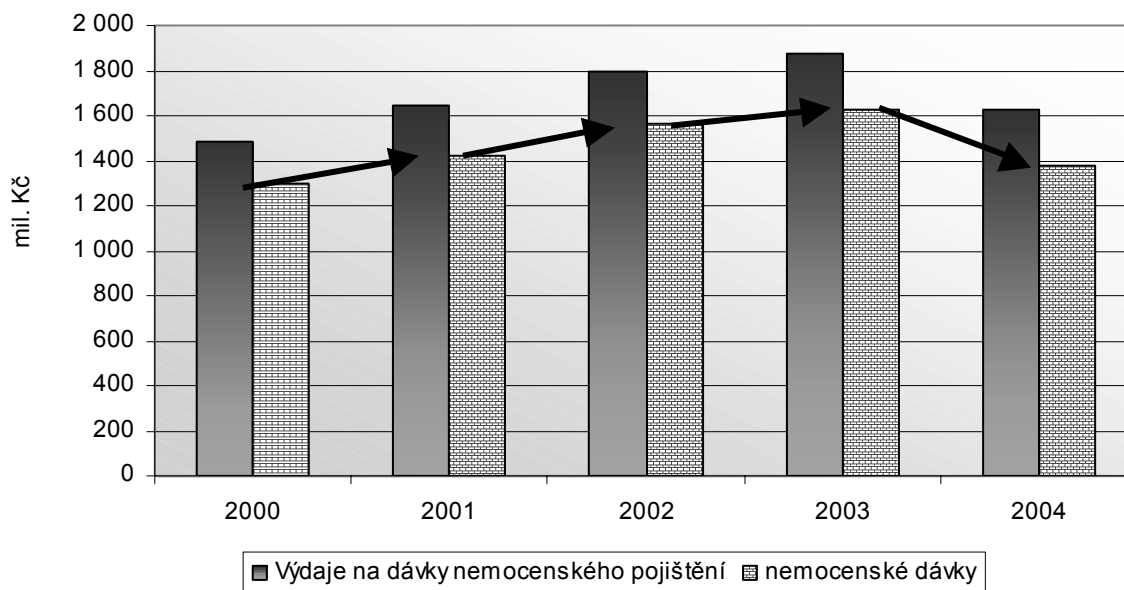
	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Příjemci důchodů celkem (prosinec)	139 893	140 969	140 564	141 043	142 551	2 658
z toho plných starobních	74 898	75 821	74 761	74 886	76 048	1 150
Průměrná měsíční výše plného starobního důchodu v Kč (prosinec)	6 262	6 770	6 791	7 035	7 231	969
Výdaje na dávky nemocenského pojištění (mil. Kč)	1 489	1 646	1 794	1 873	1 630	141
z toho:						
nemocenské	1 297	1 425	1 562	1 626	1 378	81
peněžitá pomoc v mateřství	143	161	179	186	205	62
podpora při ošetřování člena rodiny	48	60	53	61	46	-2
Držitelé průkazů zdravotně postižených (k 31. 12.)	15 968	15 851	17 153	15 904	18 099	2 131
Osoby v evidenci sociálně potřebných	12 138	11 363	9 752	.	9 752	-2 386
Žadatelé o umístění v domově důchodců	551	659	672	818	1 183	632
Žadatelé o umístění v penzionu pro důchodce	1 533	1 627	1 457	1 357	1 749	216
Neuspokojení žadatelé o byt v domě s pečovatelskou službou	716	962	895	615	1 074	358
Osoby, jimž byla poskytnuta pečovatelská služba	7 434	7 490	7 448	5 205	7 991	557
Výdaje na pečovatelskou službu (mil. Kč)	51	38	60	45	71	20

V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji přiznáno 1 945 125 dávek státní sociální podpory, v porovnání s rokem 2000 poklesl počet dávek o 2,4%. Pokles počtu dávek byl ovlivněn především snižováním počtu přídatku na dítě, sociálního příplatku, příspěvku na bydlení a příspěvku na dopravu. Objem vyplacených dávek u přídatku na dítě, sociálního příplatku a příspěvku na bydlení se snížil z důvodu vyšších příjmů rodin. Doložený měsíční příjem rodin za rozhodné období převyšoval součin zákonného koeficientu 3,00 a částky životního minima rodiny. Objem vyplaceného příspěvku na dopravu se v roce 2004 výrazně snížil, protože byl od 1.7. 2004 zrušen. V roce 2004 proti roku 2003 se výrazněji zvýšil objem vyplaceného rodičovského příspěvku, který vzrostl o 134 112 tis. Kč. Hlavním důvodem byly změny od 1.1.2004 (zákon č. 443/2003 Sb.), protože rodičovský příspěvek se začal poskytovat bez ohledu na výši příjmu. Dítě může navštěvovat jesle, mateřskou školu, nebo jiná obdobná zařízení pět kalendářních dní v měsíci. Rodič si současně může zajistit péči o dítě jinou zletilou osobu, aniž by ztratil nárok na rodičovský příspěvek.

V roce 2004 činil celkový objem vyplacených dávek státní podpory 1 793 118 tis. Kč, index_{2004/2000} 115,2). Z celkového objemu vyplacených dávek představovaly přídatky na dítě 31,1%, rodičovský příspěvek 31,1%, sociální příplatek 11,0%, příspěvek na bydlení 5,2%, příspěvek na dopravu 2,5%, výše ostatních příspěvků byla zanedbatelná.

V roce 2004 dosáhly výdaje na dávky nemocenského pojištění 1 629 687, což bylo o 9,5% více než v roce 2000. Z celkového objemu vyplacených dávek nemocenského pojištění tvořily nemocenské dávky 84,5%, peněžitá pomoc v mateřství 12,6% a podpora při ošetřování člena rodiny 2,8%. I když v roce 2004 byly nemocenské dávky v porovnání s rokem 2000 vyšší o 6,2%, v časové řadě let 2000 až 2004 dosáhly druhé nejnižší hodnoty. Pokles objemu vyplácených nemocenských dávek v roce 2004 ve vztahu k předcházejícím létům souvisel s jejich snížením za první tři dny pracovní neschopnosti z 50% na 25% a u karantény z 69% na 25% vyměřovacího základu, což způsobilo výrazný pokles krátkodobých případů pracovní neschopnosti.

Graf 16 – Výdaje na dávky nemocenského pojištění v Plzeňském kraji

K 31.12.2004 bydlelo na území Plzeňského kraje 18 099 držitelů průkazů zdravotně postižených, z toho 3,8 % ve věku do 18 let. Počty držitelů průkazů postupně rostou, proti roku 2000 se zvýšil celkový počet o 13,3%, ve věkové skupině do 18 let poklesl o více než pětinu. Počet osob v evidenci sociálně potřebných se proti roku 2000 snížil absolutně o 2 386 osob, tj. snížení o 19,7%.

Tab. 4.6.3 Dávky státní sociální podpory

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Přiznané dávky ¹⁾	1 992 433	1 924 385	1 921 610	1 973 505	1 945 125	-47 308
Vyplacené dávky (tis. Kč) ²⁾	1 555 955	1 553 193	1 635 843	1 549 432	1 793 118	237 163
z toho:						
přídavek na dítě	645 938	643 799	670 156	622 010	588 789	-57 149
sociální příplatek	270 627	256 930	263 973	239 956	214 525	-56 102
příspěvek na bydlení	98 125	102 305	114 020	104 476	93 841	-4 284
příspěvek na dopravu	56 920	63 439	69 239	65 956	44 745	-12 175
rodičovský příspěvek	397 631	404 471	426 616	424 438	558 550	160 919
zaopatřovací příspěvek	687	478	581	413	180	-507
pěstounská péče	19 343	20 083	20 630	19 500	19 762	419
z toho:						
na potřeby dítěte	14 331	14 849	15 410	14 456	14 792	461
odměna pěstouna	4 641	4 860	5 009	4 764	4 742	101
porodné	30 889	32 997	41 720	42 235	44 089	13 200
pohřebné	29 100	28 495	28 920	30 455	29 760	660

¹⁾ v letech 2000 - 2002 bez zpětně přiznaných dávek

²⁾ včetně zpětně vyplacených dávek

Přirozeným důsledkem populačního stárnutí obyvatelstva bude výrazný růst počtu osob s nárokem na starobní důchod. První vlna výrazného nárůstu počtu osob na starobní důchod nastane již kolem roku 2007 přechodem silných poválečných ročníků do tohoto věku. Zákon č.155/1999 Sb., o důchodovém pojištění, nereflktuje nezbytnost důchodové reformy. Novela z minulého roku č. 425/2003. Sb., prodlužující odchod do důchodu plynule dosavadním tempem do roku 2013 na 63 let u mužů a na 59-63 let u žen (podle počtu vychovaných dětí), pouze dočasně ztlumí nárůst počtu osob s nárokem na starobní důchod.

Projekce obyvatel předpokládá, že v roce 2050 se podíl osob ve věku nad 65 let přiblíží jedné třetině, což by znamenalo zdvojnásobení současného podílu. Počet obyvatel starších 85 let by se měl do roku 2050 zpětinasobit. Nároky na sociální služby spojené především s pomocí seniorům porostou, a proto by mělo být jedním z hlavních úkolů v oblasti sociální péče rozšiřování kvalitní sítě sociálních služeb pro starší obyvatele.

4.7. Kriminalita

V Plzeňském kraji dosáhla kriminalita z hlediska počtu zjištěných trestných činů v časové řadě let 2000 až 2004 nejhorší úrovně v roce 2000 a v porovnání s rokem 2004 byla o 2,6% vyšší. Vůbec nejnižší počet zjištěných trestných činů byl zaznamenán v roce 2001, v tomto roce byl o 10,2% nižší než v roce 2000. V rozmezí let 2001 až 2004 se začal počet zjištěných trestných činů mírně zvyšovat. Z této situace vyplývá, že vývoj kriminality v kraji vykazuje mírně rostoucí tendenci.

Příznivý vývoj byl vykázan pouze v hospodářské kriminalitě, která v rozmezí let 2000 až 2004 s výjimkou roku 2003 postupně klesala. Index hospodářské kriminality $_{2004/2000}$ dosáhl v Plzeňském kraji úrovně 79,8. Obecná kriminalita byla nejvyšší v roce 2000 a naopak nejnižší v roce 2001. V rozmezí let 2001 až 2004 se postupně zvyšovala. Index obecné kriminality $_{2004/2001}$ činil 110,3.

Tab. 4.7.1 Trestné činy

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Zjištěné trestné činy	17 265	15 510	16 006	16 160	16 815	-450
z toho:						
hospodářská kriminalita	1 650	1 559	1 470	1 486	1 317	-333
obecná kriminalita	14 352	12 861	13 168	13 388	14 182	-170
z toho:						
loupeže	161	165	231	228	264	103
vloupání do bytů	411	501	422	524	553	142
znásilnění	27	37	33	20	40	13
vraždy	20	4	10	16	16	-4
Zjištěné trestné činy na 1 000 obyvatel	31,3	28,2	29,1	29,4	30,6	x
z toho:						
hospodářská kriminalita	3,0	2,8	2,7	2,7	2,4	x
obecná kriminalita	23,3	23,4	24,0	24,4	25,8	x

Z hlediska objasněných trestných činů byla situace v Plzeňském kraji nejlepší v roce 2001, kdy procento objasněnosti trestných činů činilo 52,6. Ačkoli byl v roce 2000 zjištěn nejvyšší počet trestných činů, úspěšnost v objasnění trestných činů byla druhá nejvyšší. Procento objasněnosti představovalo 49,0%. V časové řadě let 2001 až 2004 procento objasněnosti nepatrně klesalo, v roce 2004 dosáhlo 42,1%, což byla vůbec nejnižší dosažená hodnota.

Objasněnost trestných činů je závislá na stupni obtížnosti a na druhu páchané trestné činnosti. Počet závažných trestných činů v časové řadě let 2000 až 2004 narůstal. Zvýšily se počty loupeží (index $_{2004/2000}$ 164,0), vloupání do bytů (index $_{2004/2000}$ 134,5) a znásilnění (index $_{2004/2000}$ 148,1). Počet vražd byl nejvyšší v roce 2000 .

Hodnotíme-li kriminalitu v rámci krajů České republiky počtem zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel, pak se v roce 2004 Plzeňský kraj umístil na šestém místě za Středočeským a před Jihomoravským krajem. V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji zjištěno 31 trestných činů na 1 000 obyvatel středního stavu. V porovnání s republikovým průměrem byla kriminalita v Plzeňském kraji nižší, v roce 2004 bylo v České republice dosaženo 34 trestných činů na 1 000 obyvatel. Nejvyšší kriminality bylo dosaženo v Hl. město Praha (83 zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel) a naopak nejnižší kriminality v kraji Vysočina (16 zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel).

V roce 2004 se podle procenta objasněnosti trestné činnosti v rámci krajů České republiky umístil na prvním místě Karlovarský kraj. Objasněnost trestné činnosti dosáhla 54,0%. Vzhledem k tomu, že počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel byl v Karlovarském kraji čtvrtý nejvyšší, dosáhla kriminalita z hlediska objasněnosti trestných činů v Karlovarském kraji nejlepší úrovně. Plzeňský kraj se podle procenta objasněnosti umístil až na 11 místě. Procento objasněnosti (42,1) bylo v Plzeňském kraji vyšší než v České republice, v České republice představovalo procento objasněnosti 38,1%. Nejhorší situace v objasněnosti trestných činů byla v Hl. městě Praze, která se umístila na posledním místě. Procento objasněnosti činilo v Hl. městě Praze 19,5. Kraj Hl. město Praha dosáhl v kriminalitě vůbec nejhorší úrovně, protože i počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel byl zde nejvyšší.

Tab. 4.7.2 Zjištěné trestné činy

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Trestné činy celkem			z toho					
	2000	2004	index 2004/2000	hospodářská kriminalita			obecná kriminalita		
				2000	2004	index 2004/2000	2000	2004	index 2004/2000
Česká republika	391 310	351 090	89,7	37 582	33 203	88,3	327 880	292 913	89,3
Plzeňský kraj	17 265	16 815	97,4	1 650	1 317	79,8	14 352	14 182	98,8
Domažlice	1 303	1 386	106,4	116	137	118,1	1 048	1 112	106,1
Klatovy	2 472	1 957	79,2	290	197	67,9	1 980	1 560	78,8
Plzeň-město	7 246	8 085	111,6	498	538	108,0	6 335	7 117	112,3
Plzeň-jih	1 653	1 386	83,8	207	150	72,5	1 353	1 151	85,1
Plzeň-sever	1 663	1 463	88,0	171	80	46,8	1 358	1 205	88,7
Rokycany	1 098	964	87,8	136	109	80,1	869	782	90,0
Tachov	1 830	1 574	86,0	232	106	45,7	1 409	1 255	89,1

Ve většině okresů Plzeňského kraje se v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 snížil počet trestných činů. Výjimku tvořily okresy Plzeň-město a okres Domažlice, kde se kriminalita zvyšovala. V těchto okresech vzrostla nejen hospodářská kriminalita, ale i obecná kriminalita. Nejvyšší nárůst hospodářské kriminality byl zjištěn v okrese Domažlice (index_{2004/2000} 118,1), obecná kriminalita se nejvíce zvýšila v okrese Plzeň-město (index_{2004/2000} 112,3). Nejvyšší pokles trestných činů byl zaznamenán v okrese Klatovy (index_{2004/2000} 79,2). Pokles hospodářské kriminality byl nejvyšší v okrese Tachov (index_{2004/2000} 45,7), obecná kriminalita se nejvíce snížila v okrese Klatovy (index_{2004/2000} 78,8).

Podle počtu zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel byla kriminalita nejvyšší v okrese Plzeň-město a naopak nejnižší v okrese Plzeň-sever. V roce 2004 připadlo v okrese Plzeň-město na 1 000 obyvatel 50 trestných činů, v okrese Plzeň sever 20 trestných činů. Nejvyšší procento objasněnosti trestných činů (57,8) bylo zjištěno v okrese Tachov, naopak nejnižší procento objasněnosti (32,4) v okrese Plzeň-město. Ze všech okresů Plzeňského kraje byla nejhorší situace v kriminalitě v okrese Plzeň-město, a to jak z hlediska počtu trestných činů na 1 000 obyvatel, tak z hlediska objasněnosti trestných činů.

V období 2000 až 2002 odpovídal vývoj trestné činnosti v kraji vývoji v České republice. Od roku 2002 se v Plzeňském kraji kriminalita mírně zvedala, zatímco v České republice mírně klesala. Shodný vývoj mezi krajem a Českou republikou byl v objasněnosti trestné činnosti, objasněnost trestné činnosti mírně klesala s výjimkou roku 2001. V České republice se snížilo procento objasněnosti ze 44,0% v roce 2000 na 38,1% v roce 2004, v Plzeňském kraji ze 49,0% v roce 2000 na 42,1% v roce 2004.

Růst kriminality zvláště majetkové trestné činnosti byl částečně podmíněn rostoucí nezaměstnaností, která se v hodnoceném období do roku 2003 zvyšovala. Kriminalita rostla především ve větších městech, kde vyšší koncentrace obyvatel přispívá k větší anonymitě pachatele, a tím i k snazšímu páčání trestné činnosti a k její obtížnější objasněnosti. Klesající objasněnost trestné činnosti souvisí s lepším vybavením pachatelů trestné činnosti (mobily, osobními počítači). Vybavenost pachatelů trestné činnosti přispívá k jejich obtížnějšímu dopadení. Z obecné kriminality se nejrychleji zvyšovaly počty loupeží, které patří k složitěji identifikovatelným trestným činům. Rostoucí kriminalita je zároveň odrazem vývoje společnosti nejen v hospodářské oblasti, ale i v oblasti morální.

Graf 17 – Kriminalita v Plzeňském kraji

